

Деловодни број:

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ПРИМЉЕНО: 11-03-2025

Орг. јед.	Број	Прилог	Време
	443/3		

КАТЕДРА ЗА РОМАНИСТИКУ

ПРЕДЛОГ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

за одбрану теме и оцену научне заснованости докторске дисертације

Подаци о кандидату

Име и презиме кандидата:
Дејана Мирковић-Бирташић

Број досијеа:
20022/D

Радни наслов теме докторске дисертације

Лексикографска (не)видљивост у обради деликатне лексике
на примеру речника српског и француског језика

Уже научне области којима припада тема докторске дисертације

Романистика

Предлог ментора докторске дисертације

доц. др Саша Марјановић

1) Катедра за романистику је **САГЛАСНА** са предложеном темом докторске дисертације и предлогом ментора и предлаже Већу докторских академских студија Филолошког факултета да усвоји наведени састав Комисије за одбрану теме и оцену научне заснованости предлога теме докторске дисертације.

Управник Катедре

ПРЕДЛОГ МЕНТОРА И ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

МЕНТОР	
Име и презиме:	Саша Марјановић
Звање:	доцент
Факултет или институција:	Универзитет у Београду – Филолошки факултет
Ужа област научноистраживачког рада:	Романистика
Ако предложени ментор није на листи ментора Филолошког факултета, испуњеност услова за ментора потврђује се приложеном табелом из акредитације (<i>m_tabela</i>). Квалификације за менторство предложене теме се потврђују радовима из области којој припада предложена тема дисертације (најмање 5 радова). <u>Предложени ментор налази се на листи ментора.</u>	
1. Марјановић, Саша. „О обради глаголске флексије у француско-српским речницима.” <i>Језици и културе у времену и простору</i> X. Ур. Снежана Гудурић, Јасмина Дражић. Нови Сад: Филозофски факултет, 2022. 89–108. 2. Марјановић, Саша, Дејан Стошић, Александра Милетић. „Паралелни корпус ParCoLab у служби српско-француске лексикографије.” <i>Српско-француске књижевне и културне везе у европском контексту</i> I. Ур. Јелена Новаковић, Миливој Сребро. Нови Сад: Матица српска – Bordeaux: Université Bordeaux Montaigne, 2019. 279–307 (ISBN 978-86-7946-293-0). 3. Marjanović, Saša. „Le traitement des métaphores animalières dans les dictionnaires serbe-français.” <i>Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду</i> 38.3 (2013): 117–128 (ISSN 0374-0730). 4. Марјановић, Саша. „Глаголска флексија у двојезичном речнику са српским као циљним језиком.” <i>Зборник Матице српске за филологију и лингвистику</i> 59.2 (2016): 109–128 (ISSN 0352-5724). 5. Марјановић, Саша. „Систем обраде глаголске флексије у Бенсоновом речнику.” <i>Јужнословенски филолог</i> 77/2 (2021): 201–232 (ISSN 0350-185X. DOI: https://doi.org/10.2298/JFI2102201M). 6. Марјановић, Саша. „Обрада поредбених фразема у српско-француским речницима.” <i>Језици и културе у времену и простору</i> II/2. Ур. Снежана Гудурић, Марија Стефановић. Нови Сад: Филозофски факултет, 2013. 255–268 (ISBN 978-86-6065-179-4). 7. Марјановић, Саша. „Глаголска флексија у речницима. О рецепцијским и продукцијским потребама страних корисника.” <i>Српски језик као страни у теорији и пракси</i> 3. Ур. Весна Крајишник. Београд: Филолошки факултет, 2016. 261–277 (ISBN 978-86-6153-313-6). 8. Marjanović, Saša, Dejan Stosic, Aleksandra Miletic. „A Sample French-Serbian Dictionary Entry based on the ParCoLab Parallel Corpus.” <i>Proceedings of the XVIII EURALEX International Congress: Lexicography in Global Contexts</i>. Eds. Simon Krek et al. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani / Ljubljana University Press, Faculty of Arts, 2018. 423–435 (ISBN 978-961-06-0097-8).	
Предложени ментор својим потписом потврђује да прихвата менторство предложене теме докторске дисертације и да влада језиком којим ће предложена теза бити написана.	
Датум прихватања менторства: 27. 2. 2025.	Потпис предложеног ментора

ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ И 1. ЧЛАН	
Име и презиме:	Љубица Ђурић
Звање:	доцент
Факултет или институција:	Универзитет у Београду – Филолошки факултет
Ужа област научноистраживачког рада:	Романистика
Ако предложени члан Комисије није на листи наставника на докторским студијама Филолошког факултета, квалификације за члана Комисије потврђују се приложеном табелом из акредитације (<i>d_tabela</i>) или библиографијом из које се види да испуњава услове за држање наставе на ДАС према Стандардима за акредитацију. <u>Предложени члан Комисије налази се на листи наставника на ДАС.</u>	
1. Мандић, Марија и Љубица Ђурић. „Псовка као фолклорни жанр? На примеру <i>јебем ти сунце</i>.” <i>Савремена српска фолклористика II</i>. Ур. Смиљана Ђорђевић Белић и др. Београд: Институт за књижевност и уметност, Удружење фолклориста Србије, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, 2015. 291–316. (ISBN 978-86-7301-075-5).	
2. Ђурић, Љубица и Младен Ћирић. „Metaforička i metonimijska konceptualizacija ljubavi u tekstovima turbo-folk pesama ženskih izvođača.” <i>Језици и културе у времену и простору IV/1</i>. Ур. Снежана Гудурић и Марија Стефановић. Нови Сад: Филозофски факултет, 2015. 55–67. (ISBN 978-86-6065-324-8).	
3. Мандић, Марија и Љубица Ђурић. „’Кржави’ изрази и псовке у савременом српском језику”. <i>Крв: књижевност, култура</i>. Ур. Мирјана Детелић и Лидија Делић. Београд: Балканолошки институт САНУ, 2016. 17–42.	
4. Ћирић, Младен и Љубица Ђурић. „Pojmovni obrasci stvaranja nadimaka u srpskom jeziku”. <i>Језици и културе у времену и простору VI</i>. Ур. Снежана Гудурић и Биљана Радић-Бојанић. Нови Сад: Филозофски факултет, 2017. 317–327.	
5. Ђурић, Љубица. „Ромолошка лексикографија у Србији: стање и доступност”. Ур. Тибор Варади, Биљана Сикимић. <i>Зборник Очување, заштита и перспективе ромског језика у Србији</i>. Београд: САНУ, 2018. 253–269.	
6. Ђурић, Љубица. „Шта је у фазону? Прилог лексикографској обради жаргонске лексике”. <i>Лексикографски сусрети 1. Модерни речници у функцији просечнога корисника: стари проблеми, савремени правци и нови изазови</i>. Ур. Саша Марјановић. Београд: Филолошки факултет, 2024. 139–150.	
7. Ђурић, Љубица. „Француска имперсонална конструкција <i>il fait</i> и њени српски еквиваленти у метеоролошком домену: корпусна анализа”. <i>Анали Филолошког факултета</i> 36.1 (2024): 61–83.	
Предложени члан Комисије својим потписом потврђује да прихвата чланство у Комисији за одбрану и оцену научне заснованости предложене теме докторске дисертације и да влада језиком којим ће предложена теза бити написана.	
Датум прихватања чланства:	Потпис предложеног члана Комисије*
10. 3. 2025.	(сагласност дата у електронском облику, у прилогу)

* Сагласност се може дати у слободној форми и у електронском облику.

ЧЛАН КОМИСИЈЕ	
Име и презиме:	Рајна Драгићевић
Звање:	редовни професор
Факултет или институција:	Универзитет у Београду – Филолошки факултет
Ужа област научноистраживачког рада:	Српски језик
Ако предложени члан Комисије није на листи наставника на докторским студијама Филолошког факултета, квалификације за члана Комисије потврђују се приложеном табелом из акредитације (<i>d_tabela</i>) или библиографијом из које се види да испуњава услове за држање наставе на ДАС према Стандардима за акредитацију. <u>Предложени члан Комисије налази се на листи наставника на ДАС.</u>	
1. Драгићевић, Рајна, 2010: <i>Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу</i>. Београд: Чигоја штампа.	
2. Драгићевић, Рајна (ур.), 2014: <i>Савремена српска лексикографија у теорији и пракси</i>. Филолошки факултет Универзитета у Београду.	
3. Драгићевић, Рајна, 2018: <i>Српска лексика у прошлости и данас</i>. Нови Сад: Матица српска.	
4. Драгићевић, Рајна, 2024: <i>Лексиколошка лингвокултурологија</i>. Нови Сад: Матица српска.	
5. Драгићевић, Рајна, 2014а: Ка лингвокултуролошком речнику српског језика. <i>Научни састанак слависта у Вукове дане 43/1</i>. 247–262.	
Предложени члан Комисије својим потписом потврђује да прихвата чланство у Комисији за одбрану и оцену научне заснованости предложене теме докторске дисертације и да влада језиком којим ће предложена теза бити написана.	
Датум прихватања чланства:	Потпис предложеног члана Комисије*
10. 3. 2025.	(сагласност дата у електронском облику, у прилогу)

* Сагласност се може дати у слободној форми и у електронском облику.

ЧЛАН КОМИСИЈЕ	
Име и презиме:	Војко Горјанц (Vojko Gorjanc)
Звање:	редовни професор
Факултет или институција:	Универзитет у Љубљани, Филозофски факултет (Словенија)
Ужа област научноистраживачког рада:	Словенистика
Ако предложени члан Комисије није на листи наставника на докторским студијама Филолошког факултета, квалификације за члана Комисије потврђују се приложеном табелом из акредитације (d_tabela) или библиографијом из које се види да испуњава услове за држање наставе на ДАС према Стандардима за акредитацију.	
1. Gorjanc, Vojko, 2017: <i>Nije rečnik za seljaka</i> . Beograd: Biblioteka XX vek.	
2. Gorjanc, Vojko (ur.), 2024: <i>Kritička leksikografija</i> . Beograd: Biblioteka XX vek.	
3. Gorjanc, Gantar, Polona, Kosem, Iztok, Krek, Simon, 2015: <i>Slovar sodobne slovenščine: problemi in rešitve</i> . Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 660 str.	
4. Balažic Bulc, Tatjana, Gorjanc, Vojko, Požgaj-Hadži, Vesna, 2020: Rječnik kao obiteljski album jedne kulture. Ljevo-Ovčina, Amela (ur.): <i>U zrcalima sjećanja</i> . Sarajevo: Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, str. 27-43.	
5. Arhar Holdt, Špela, Kosem, Iztok, Pori, Eva, Gorjanc, Vojko, Krek, Simon, Gantar, Polona, 2023: Negativno zaznamovano besedišče v <i>Slovarju sopomenk sodobne slovenščine 2.0. Slovenščina 2.0: empirične, aplikativne in interdisciplinarne raziskave</i> 11/1, str. 8-32.	
Предложени члан Комисије својим потписом потврђује да прихвата чланство у Комисији за одбрану и оцену научне заснованости предложене теме докторске дисертације и да влада језиком којим ће предложена теза бити написана.	
Датум прихватања чланства:	Потпис предложеног члана Комисије*
10. 3. 2025.	(сагласност дата у електронском облику, у прилогу)

* Сагласност се може дати у слободној форми и у електронском облику.

Re: Сагласност за учешће у комисији

Ljubica Djuric <ljubica.djuric@fil.bg.ac.rs>

10. март 2025. 15:23

Коме: Saša Marjanović <leksikograf@gmail.com>

Копија: sasa.marjanovic@fil.bg.ac.rs, Jana Pavlovic <romanistika@fil.bg.ac.rs>

Poštovani kolega Marjanoviću,

Saglasna sam s predlogom Veća Katedre za romanistiku da budem predsednik Komisije za odbranu teme i ocenu naučne zasnovanosti teme doktorske disertacije "Leksikografska (ne)vidljivost u obradi delikatne leksike na primeru rečnika srpskog i francuskog jezika" msr Deјane Mirković-Birtašić.

S poštovanjem,
Ljubica Đurić

On Mon, Mar 10, 2025 at 2:52 PM Saša Marjanović <leksikograf@gmail.com> wrote:

Поштована колегинице Ђурић,

Веће Катедре за романистику на данашњој седници Већа Катедре предложило Вас је, на основу претходне Ваше начелне сагласности, за председника Комисије за одбрану теме и оцену научне заснованости теме докторске дисертације "Лексикографска (не)видљивост у обради деликатне лексике на примеру речника српског и француског језика", коју је пријавила мср Дејана Мирковић-Бирташић, асистент за ужу научну област Романистика, предмет Француски језик. Најлепше Вас молим да се одговором на ово писмо изјасните јесте ли сагласни с предлогом Већа Катедре за романистику. Ваша ће електронска сагласност бити заведена уз катедарски допис и прослеђена Центру за докторске студије Филолошког факултета.

Унапред Вам захваљујем и срдачно Вас поздрављам у име Већа Катедре за романистику.

С поштовањем,
Саша Марјановић, управник Катедре за романистику

Саша Марјановић | Saša Marjanović

Доцент | Универзитет у Београду – Филолошки факултет | Катедра за романистику

Assistant Professor | University of Belgrade – Faculty of Philology | Department of Romance Studies

Maître de conférences | Université de Belgrade – Faculté de philologie | Département d'études romanes

« **Dicopathe** = Personne atteinte d'une passion incurable pour le dictionnaire et qui ne souhaite pas en guérir, mais contaminer le plus de personnes possible. » Jean Pruvost, lexicographe français

Сагласност за учешће у комисији

rajnad@fil.bg.ac.rs <rajnad@fil.bg.ac.rs>

10. март 2025. 15:04

Коме: "Saša Marjanović" <leksikograf@gmail.com>

Поштовани колега Марјановићу,

Захваљујем на поверењу. Сагласна сам да будем члан Комисије за одбрану теме и оцену научне заснованости теме докторске дисертације "Лексикографска (не)видљивост у обради деликатне лексике на примеру речника српског и француског језика", коју је пријавила мср Дејана Мирковић-Бирташић.

Срдачан поздрав,
Рајна Драгићевић

Поштована професорка Драгићевић,

>
> Веће Катедре за романистику на данашњој седници Већа Катедре предложило
> Вас
> је, на основу претходне Ваше начелне сагласности, за члана Комисије за
> одбрану теме и оцену научне заснованости теме докторске дисертације
> "Лексикографска (не)видљивост у обради деликатне лексике на примеру
> речника
> српског и француског језика", коју је пријавила мср Дејана
> Мирковић-Бирташић, асистент за ужу научну област Романистика, предмет
> Француски језик. Најлепше Вас молим да се одговором на ово писмо
> изјасните
> јесте ли сагласни с предлогом Већа Катедре за романистику. Ваша ће
> електронска сагласност бити заведена уз катедрски допис и прослеђена
> Центру за докторске студије Филолошког факултета.
>
> Унапред Вам захваљујем на одговору и срдачно Вас поздрављам у име Већа
> Катедре за романистику.
>
> С поштовањем,
> Саша Марјановић, управник Катедре за романистику
>
>
> --
> *Саша Марјановић
> <<https://fil.bg.ac.rs/sr/fakultet/zaposleni/doc-dr-sasa-marjanovic-1987>>
> | *Saša
> Marjanović
> <<http://new.fil.bg.ac.rs/lang/sr/katedre/romanistika/francuski-jezik/zaposleni/sasa-marjanovic-2/>>
> *Доцент* | Универзитет у Београду – Филолошки факултет | Катедра за
> романистику
> *Assistant Professor* | University of Belgrade – Faculty of Philology
> | Department
> of Romance Studies
> *Maître de conférences* | Université de Belgrade – Faculté de
> philologie | Département
> d'études romanes

Re: Saglasnost za učešće u komisiji

Vojko Gorjanc <vojko.gorjanc@guest.arnes.si>

10. mart 2025. 15:19

Kome: Saša Marjanović <leksikograf@gmail.com>

Kopija: "Gorjanc, Vojko" <vojko.gorjanc@ff.uni-lj.si>, Vojko Gorjanc <gorjanc.vojko@gmail.com>, "sasa.marjanovic@fil.bg.ac.rs" <sasa.marjanovic@fil.bg.ac.rs>, Jana Pavlovic <romanistika@fil.bg.ac.rs>

Dragi kolega,
hvala na poverenju. Sa zadovoljstvom prihvatam ulogu spoljnog člana. Ovim mailom takođe potvrđujem da vladam jezikom na kojem će biti napisana doktorska disertacija.
Srdačno vas pozdravljam,
Vojko Gorjanc

On 10 Mar 2025, at 14:58, Saša Marjanović <leksikograf@gmail.com> wrote:

Poštovani profesore Gorjanc,

Veće Katedre za romanistiku na današnjoj sednici Veća Katedre predložilo Vas je, na osnovu prethodne Vaše načelne saglasnosti, za spoljnog člana Komisije za odbranu teme i ocenu naučne zasnovanosti teme doktorske disertacije "Leksikografska (ne)vidljivost u obradi delikatne leksike na primeru rečnika srpskog i francuskog jezika", koju je prijavila msr Dejana Mirković-Birtašić, asistentkinja za užu naučnu oblast Romanistika, predmet Francuski jezik. Najlepše Vas molim da se odgovorom na ovo pismo izjasnite jeste li saglasni s predlogom Veća Katedre za romanistiku, te da potvrdite da vladate jezikom kojim će biti napisana doktorska disertacija. Vaša će elektronska saglasnost biti zavedena uz katedarski dopis i prosleđena Centru za doktorske studije Filološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu.

Unapred Vam zahvaljujem na odgovoru i srdačno Vas pozdravljam u ime Veća Katedre za romanistiku.

S poštovanjem,
Saša Marjanović, upravnik Katedre za romanistiku

--
Саша Марјановић | Saša Marjanović

Доцент | Универзитет у Београду – Филолошки факултет | Катедра за романистику**Assistant Professor** | University of Belgrade – Faculty of Philology | Department of Romance Studies**Maître de conférences** | Université de Belgrade – Faculté de philologie | Département d'études romanes

« **Dicopathe** = Personne atteinte d'une passion incurable pour le dictionnaire et qui ne souhaite pas en guérir, mais contaminer le plus de personnes possible. » Jean Pruvost, lexicographe français

Образац 2.

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

ПРИЈАВА
теме докторске дисертације

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име (име једног родитеља) и презиме кандидата:

Дејана (Дејан) Мирковић-Бирташић

Датум и место рођења (општина, град, држава):

13.01.1996. Стразбур, Француска

Кућна адреса кандидата:

Адреса кандидата на послу:

Кућни телефон кандидата:

/

Мобилни телефон кандидата:

E-mail адреса кандидата:

Телефон кандидата на послу:

/

ОСНОВНЕ СТУДИЈЕ

Назив и седиште факултета на којем је кандидат завршио основне студије:

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Стечени академски назив кандидата по завршеним основним студијама:

Дипломирани професор језика и књижевности

Година дипломирања:

2019.

МАСТЕР (или МАГИСТАРСКЕ) СТУДИЈЕ

Назив и седиште факултета на којем је кандидат завршио магистарске или мастер студије:

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Тема магистарског или мастер рада:

Стратегије и технике превођења култура с француског на српски језик

Стечени академски назив по завршеним магистарским или мастер студијама:

Магистар професор језика и књижевности

Година одбране магистарског или мастер рада:

2020.

ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА

Пун наслов предложене теме докторске дисертације:

Лексикографска (не)видљивост у обради деликатне лексике
на примеру речника српског и француског језика

Научне области којима претежно припада тема докторске дисертације:

(обавезно се наводи једна од научних области за које је Факултет матичан – филолошке науке; библиотекарство; културолошке науке и комуникологија)

Филолошке науке

Уже научне области којима припада тема докторске дисертације:

(листа ужих научних области налази се у чл. 12 Статута Факултета)

Романистика

Области истраживања којима припада тема докторске дисертације:

(нпр. српски/енглески/руски језик, српска/енглеска/руска књижевност, фонологија, синтакса, анализа дискурса, обрада природних језика, версификација, наратологија, компаратистика итд.)

Лексикографија, металексикографија, социолингвистика, српски језик, француски језик

Језик на ком ће дисертација бити писана и брањена:

(уколико се теза не пише на српском језику, кандидат предаје образац пријаве, образложење и библиографију и на српском језику и у преводу на језик тезе)

Српски језик

ПРЕДЛОГ МЕНТОРА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Име и презиме ментора:

Саша Марјановић

Звање:

Доцент

Факултет или институција:

Универзитет у Београду Филолошки факултет

Ужа област научноистраживачког рада:

Романистика, лексикографија.

Радови ментора из уже научне области којој припада тема предложене дисертације који га квалификују за менторство (најмање 5 радова):

1.	Марјановић, Саша. „О обради глаголске флексије у француско-српским речницима.” <i>Језици и културе у времену и простору</i> X. Ур. Снежана Гудурић, Јасмина Дражић. Нови Сад: Филозофски факултет, 2022. 89–108.
2.	Марјановић, Саша, Дејан Стошић, Александра Милетић. „Паралелни корпус ParCoLab у служби српско-француске лексикографије.” <i>Српско-француске књижевне и културне везе у европском контексту</i> 1. Ур. Јелена Новаковић, Миљивој Сребро. Нови Сад: Матица српска – Bordeaux: Université Bordeaux Montaigne, 2019. 279–307 (ISBN 978-86-7946-293-0).
3.	Marjanović, Saša. „Le traitement des métaphores animalières dans les dictionnaires serbe-français.” <i>Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду</i> 38.3 (2013): 117–128 (ISSN 0374-0730).
4.	Марјановић, Саша. „Глаголска флексија у двојезичном речнику са српским као циљним језиком.” <i>Зборник Матице српске за филологију и лингвистику</i> 59.2 (2016): 109–128 (ISSN 0352-5724).

5.	Марјановић, Саша. „Систем обраде глаголске флексије у Бенсоновом речнику.” <i>Јужнословенски филолог</i> 77/2 (2021): 201–232 (ISSN 0350-185X. DOI: https://doi.org/10.2298/JFI2102201M).
6.	Марјановић, Саша. „Обрада поредбених фразема у српско-француским речницима.” <i>Језици и културе у времену и простору</i> II/2. Ур. Снежана Гудурић, Марија Стефановић. Нови Сад: Филозофски факултет, 2013. 255–268 (ISBN 978-86-6065-179-4).
7.	Марјановић, Саша. „Глаголска флексија у речницима. О рецепцијским и продукцијским потребама страних корисника.” <i>Српски језик као страни у теорији и пракси</i> 3. Ур. Весна Крајишник. Београд: Филолошки факултет, 2016. 261–277 (ISBN 978-86-6153-313-6).
8.	Marjanović, Saša, Dejan Stosic, Aleksandra Miletic. „A Sample French-Serbian Dictionary Entry based on the ParCoLab Parallel Corpus.” <i>Proceedings of the XVIII EURALEX International Congress: Lexicography in Global Contexts</i> . Eds. Simon Krek et al. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani / Ljubljana University Press, Faculty of Arts, 2018. 423–435 (ISBN 978-961-06-0097-8).

Предложени ментор потписом потврђује да прихвата менторство на предложеној теми, а да је **број докторских дисертација** које су у процесу израде или одобрења на којима је тренутно ментор 1.

Датум прихватања менторства:

Потпис предложеног ментора

НАПОМЕНА КАНДИДАТА

Кликните да бисте почели унос текста.

Уз Пријаву кандидат прилаже:

1. попуњен образац **образложења** предлога теме докторске дисертације,
2. попуњен образац **биобиблиографије** кандидата,
ВАЖНА НАПОМЕНА: Сви кандидати који бране докторску дисертацију на Универзитету у Београду пре одбране морају имати један рад објављен или прихваћен за штампу у часопису са релевантне листе часописа у складу са прописима Универзитета у Београду.
3. пријаву докторске дисертације са образложењем и биобиблиографијом у електронском облику као Word документ **(CD)**,
4. **потврду** да је стекао 120 ЕСПБ на ДАС,
5. оверену копију **дипломе о завршеним основним студијама**,
6. оверену копију **дипломе о завршеним мастер (или магистарским) студијама**,
7. **извод из матичне књиге рођених** са уписаним држављанством,
8. доказ о **уплати трошкова** пријављивања докторске дисертације.

Подносилац пријаве својим потписом потврђује да предложену тему није пријављивао на другој високошколској установи у земљи или иностранству.

Име и презиме кандидата:

Дејана Мирковић-Бирташић

Број досијеа:

20022/D

Датум подношења пријаве:

28.02.2025.

Потпис кандидата

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

Пријава теме докторске дисертације –
ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ТЕМЕ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Подаци о кандидату

Име и презиме кандидата:
Дејана Мирковић-Бирташић

Број досијеа:
20022/D

Радни наслов теме докторске дисертације

Лексикографска (не)видљивост у обради деликатне лексике
на примеру речника српског и француског језика

Научне области којима претежно припада тема докторске дисертације

Филолошке науке

Уже научне области којима припада тема докторске дисертације

Романистика

Области истраживања којима припада тема докторске дисертације

Лексикографија, металексикографија, социолингвистика, српски језик, француски језик

Предмет научног истраживања

Лексикографија, као интердисциплинарна област која настоји „пописати ријечи и у складу с духом времена дефинирати њихово значење” (Šinjori 2019: 202), чврсто је повезана с друштвеним поретком и условљена друштвеним променама. У њој се непрестано прожимају „друштвене и лингвистичке збиље” (Šinjori 2019: 206), те речници, можда и више од других културних артефаката, одсликавају језички и нејезички контекст у којем су настали (Iamartino 2020: 62). Нераскидиву повезаност лексикографије и друштва, као и друштвени значај лексикографске активности, А. Вујић (Vujić 2013: 14–15) приказује вредносним моделом науке и друштва, према којем „аутономан развитак знаности, уз претпостављање њене критичке рефлексije властитих друштвених увјета, представља и сам друштвену вриједност и дјелатан фактор развитака друштва”.

Лексикографски производи – речници – „референтна су грађа у којој корисници траже одговоре о значењу појава у свијету” (Šinjori 2019: 202), будући да они кроз њима својствен дискурс подучавају, стварајући и преносећи језичко и културно знање (Nossem 2017). За речнике се везују „митови објективности” (Benson 2001: 4), услед чега им корисници приступају као „неутралном извору објективног знања” (Šinjori 2019: 203). Уверење о неутралности и објективности речничког дискурса нарочито поспешује „невидљивост” људског елемента (уп. нпр. Rey 2020) који израђује речник. Савремене речнике обично и по правилу не сачињавају појединци, већ лексикографски тимови, који се служе различитим средствима – научним терминима, академским речима латинског и другог интернационалног порекла, безличним и пасивним структурама – како би допринели утиску објективности (Béjoint 2000: 20). Штавише, сама лексема *речник* код корисника производи дојам ауторитета, учености и прецизности (Landau 1984: 5). Поменути митови речницима – нарочито општим једнојезичним, који се доживљавају као чувари истине о језику, али и моралних и идеолошких вредности друштва (уп. Béjoint 2000 : 115) – пружају кредибилитет, али пре свега ауторитет (Benson 2001: 4). Зато се истинитост информација изнесених у речнику углавном не доводи у питање, већ се речнички аргумент тумачи као апсолутна, скоро божанска истина, налик Библији (уп. Gorjanc 2017: 44). Неупитно поверење које, како лаици, тако и стручна јавност, полажу у речнички дискурс (Hornscheidt 2008: 107) чини да се речници препознају као један од алата моћи, услед чега је многим важно управљати њиховим настанком (Šinjori 2019: 202). Примера ради, Д. Шипка примећује (2024: 37) како су у словенским културама присутни „друштвени импулси који рјечнике чине пословима од националног и идентитетског значаја”.

Упркос уверењима о идеалу објективности и истинитости, речнички дискурс, који је нераскидиво повезан с временским раздобљем, као и географским подручјем у којем речник настаје, изнова подсећа на изненађујуће променљив карактер „истинитости” (Mugglestone 2011: 101). Анализирајући опис придева „истинит” у Џонсоновом речнику енглеског језика, темељу модерне лексикографије енглеског језика (уп. Béjoint 2010: 66–76), Л. Маглстоун наслућује инхерентну условљеност „истинитости” позицијом говорног лица. Ауторка тако запажа да се овим придевом, с једне стране, карактерише оно што „није лажно, погрешно, тј. што је у складу с чињеницама”, али да се, с друге стране, квалификује и нешто „што није лажно, тј. што је у складу с нашим тумачењем”, при чему ће то *ко смо ми* директно утицати на то шта ће се сматрати истинитим (истицање наше). Л. Маглстоун стога закључује да је потпуна објективност изузетно тешко остварива, чак и у савременим речницима, те да је утицај дихотомије *ми – други* свеprisутан (уп. Mugglestone 2011: 110). Ово запажање, које проистиче из истраживања о перспективама у оквиру англосаксонске културе, у сагласју је с размишљањима О. Н. Трубачова о Прасловенима и његовим увидом да је кључна дихотомија у прасловенској култури била *свој – не свој* (Trubačov 1988 према Драгићевић 2018: 26). Према овој дихотомији, како објашњава Р. Драгићевић, све што је у човековој близини, што му је познато и представља део његовог искуства, оно потпада под своје; све остало је туђе; све што је своје, оно је добро, а све што није своје, није ни добро. Према томе, закључује Р. Драгићевић, дихотомија *свој – не свој* одлика је антропоцентричког погледа на свет, јер „ниједна појава није сама по себи своја или туђа, већ то постаје из перспективе онога ко је посматра и оцењује” (Драгићевић 2018: 26). Из ове, како је Р. Бугарски квалификује (Bugarski 2005: 46), фундаменталне и свеprisутне дихотомије *ми – други*, развија се подела на аутостереотипе (слике о сопственој групи) и хетеростереотипе (слике о другим групама), при чему се углавном „наше” вреднује позитивно, а „туђе” негативно. Слично запажање долази и из области филозофије, где Л. Свенсен указује да су поделе на *нас* и *њих* кључне за формирање идентитета, те да човек свет структурира помоћу супротстављених појмовних парова, нпр. *хришћанин – паганин*, *мушкарац – жена*, *белац – црнац*. Проблем, међутим, може настати када се чланови парова тумаче асиметрично и постану основ за дискриминацију (Svendsen 2010: 124). Коначно, социолошка и психолошка

литература такође указују на инхерентну субјективност светоназора, постојање аксиолошке норме својствене културно-језичком колективу и условљеност људског тумачења материјалних ентитета и апстрактних појава, те се показује како тумачење света кроз супротстављене појмовне парове *ми* – *они* може утицати на људске реакције и понашања и довести до различитих врста изопштавања, подсмевања, омаловажавања, па чак, у екстремним случајевима, различитих врста насиља.

Ова су запажања од изузетног значаја за металексикографију, као и лексикографску делатност уопште. Премда данас постоји тежња да се донекле критички говори о *идеолошким представама, стереотипима* или *предрасудама*, чини се да увиди попут претходно изнесених указују да све потиче од когнитивног механизма својственог људским бићима као таквим. Сваки појединац, под утицајем различитих чинилаца – од генетике, физиологије и карактерних црта преко породице и ближег окружења, до географског поднебља, историјског раздобља и, у ширем смислу, културе – у своме уму образује јединствену слику о свету (уп. и Bugarski 2005; Бартмињски 2011; Драгићевић 2024). Овакве менталне представе значајне су јер служе као когнитивни путокази који нас оријентишу у стварности подстичући процесе категоризације бескрајног шаренила ствари и појава које нас окружују и заузимају нашу свест (Bugarski 2005: 45). Главно средство помоћу којег уобличавамо мисаоне садржаје, тј. слику света, пружамо смисао чулним доживљајима, али и стварамо колективни светоназор, тј. апстрактни простор у коме обитавамо с другим члановима заједница којима припадамо, јесте језик. Сва је култура створена захваљујући језику и кроз језик, а језик и култура у сталном садејству формирају и мењају свет у којем живе људске заједнице, и сами се изграђујући у том процесу (Bugarski 2005: 17; уп. и Драгићевић 2024: 76 – 78). Имајући у виду наведено, нужно је подсећати на то какву одговорност и утицај имају они појединци којима припадне част, али и изузетно тежак задатак, да дефинишу значења речи, односно да објасне какво тумачење света преноси дата реч. Како Д. Јовић (Јовић 2016: 6) објашњава, није случајно што свака идеологија води рачуна о томе како ће језички бити обликована, јер од тога, као и од њеног продора до људске свести, зависи и њена егзистенција. С тим у вези, у последњих неколико деценија дошло је до значајног пораста јавне свести о начинима на које је језик повезан са системима моћи, као и начинима на који се односи моћи оцртавају у језичкој пракси (Petersson – Sköldberg 2020: 381), тим пре што језик „репродуцира друштвену асиметрију у статусу и моћи, што се одражава и у одговарајућим друштвеним улогама” (Mihaljević 2024: 498). Порасту свести да се језиком може утицати на друштвени положај појединца (van der Meer 2016: 1547) допринео је покрет за „разголићење прикривених предрасуда и стереотипа и њиховог одраза у језику” (Bugarski 2005: 60), који је потекао из земаља енглеског говорног подручја. У литератури се чак истиче да је савремено доба налик на ренесансу или реформацију, с обзиром на то да „преиспитује темеље друштва и његових вреднота” (Kalogjera 2001: 270). С порастом свести о способности и потенцијалу језика да утиче на друштвену (пре)распodelу моћи, као и на положај појединца на друштвеној лествици, расте и свест о положају и утицају речника – својеврсне бележнице и тумача језичких и културних образаца – у организацији друштвеног поретка.

Друштвени значај речничког дискурса, дакле, узрокује и друштвену одговорност лексикографске активности. Како лексикографија модификује, тј. прилагођава оно што се преноси за онога коме се преноси (Vujić 2013: 17), лексикограф би се, због своје посредничке улоге, могао упоредити с преводиоцем. Преводилац посредује између двају језика и њихових култура, док лексикограф, у случају једнојезичног речника, посредује између језичког система (отелотвореног помоћу говорне заједнице) и корисника речника (Јакић 2014: 167). Као што се у традуктологији прижељкује „невидљивост” преводиоца, а „добар” превод пореди са стакленим прозором који треба да буде прозирно и неприметно (уп. Venuti 1995), и у лексикографији се тежи речнику лишеном било каквих назнака људског чиниоца који је тај текст састављао. Од лексикографа се очекује да буде „објективан посматрач стварности” и да не износи „сопствену експресију о предмету дефинисања”

(Драгићевић 2010: 18). Ипак, у складу с претходно изнесеним тврдњама о антропоцентричком погледу на свет, извесно је да обрада језичких података у речнику подлеже специфичном начину на који лексикограф тај податак види у односу на друштвени контекст у којем се налази (Chen 2019: 371). Другим речима – речнички је дискурс збир бројних и одговорних одлука које се тичу централних и периферних аспеката лексике, као и значења речи, али и њихове употребе. Састављачи речника ове одлуке углавном доносе анализом података изведених из хетерогених друштвених и културних контекста употребе језика и њиховом редукцијом до апстрактних облика (Pinnavaia 2022: 143). Упркос тежњи да све одлуке буду емпиријски утемељене, лексикограф у коначници мора пресудити које речи треба или не треба укључити у макроструктуру речника, као и како ће се у микроструктури речничког чланка значење речи обрадити или које ће се културне нијансе изразити (Mugglestone 2011: 12). Све досада изложено наводи на закључак да лексикографски дискурс – као и ма која друга друштвена активност – тешко измиче утицају личних и колективних светоназора, идеологија, моћи и политике (уп. Chen 2019: 362), премда испрекиданост и технички аспект речничког дискурса отежавају уочавање идеолошке залеђине (уп. Beaujot 1989: 81; Lehmann 1980: 238). Не изнађује, стога, што Хартман (Hartmann 1985: 5 према Béjoint 2000: 108–109) у функције општега једнојезичног речника убраја и функцију речника као идеолошког оруђа, а поједини аутори проналазе да свака лексикографска одлука поседује политичку димензију, тј. да не постоји „политички неутрална” дефиниција (уп. Bergenholtz – Gouws 2006: 14; Moon 1989: 77 према Veisbergs 2024: 165), те да су вредносни судови присутни свуда у речнику (Sajous – Hathout 2017: 33). И Р. Драгићевић (2010: 18) у сличном тону запажа да је потпуна неутралност изузетно тешко остварива те да се, упркос томе што је лексикограф дужан износити дефиниције без личних ставова и опредељења, дешава да кроз речничке дефиниције провејавају предрасуде лексикографа или већег дела друштвене/културалне/социјалне заједнице којој он припада. Штавише, В. Горјанц (Gorjanc 2017: 57) сматра да су „идеолошке преференције лексикографа” чак јасније изражене и нарочито видљиве у избору речничких примера.

Услед бројних увида у вези с друштвеним значајем и утицајем речника, с једне стране, и једнако бројних увида у вези с потешкоћама у постизању савршене објективности, с друге стране, и пошто лексеме, као и људи, трпе утицај друштвених и културалних прилика у којима живе говорници једног језика (Драгићевић 2010: 105), као једно од сржних питања у савременој (мета)лексикографији истиче се питање обраде деликатне лексике. Ово питање значајним и актуелним чини и савремена тенденција да све већи број лексема прелази у „тешке ријечи” за лексикографе (Kalogjera 2001: 265), јер се дешава да одреднице које раније нису изазивале нарочиту пажњу развијају пренесена или фигуративна значења која су повезана с идеолошким набојима у појединим заједницама (Kalogjera 2001: 263). Деликатна, или, према Клуते (Cloete 2014: 482), осетљива лексика¹, углавном поседује снажне конотативне и потенцијално погрдне импликације, услед чега ју је тешко неутрално и непристрасно обрадити у речничком дискурсу, те овакве одреднице захтевају „посебно руковање” (Kalogjera 2001: 264). У којој је мери изазовно сасвим неутрално обрадити јединице говоре и анализе речничких описа у којима су видљива вредносна просуђивања код испрва неочекиваних одредница, каква је нпр. лексема *кардиган* (уп. Moon 2014: 86–87). Управо је због тога усвојен општији термин *деликатна лексика*, а не неки од већ понуђених у литератури, јер се њиме обухватају и „очекивано” деликатне јединице, какве су *идеологеми* (уп. Starčević и др. 2019: 200–206), експресивне јединице (уп. Ристић 2004; Јовановић 2018) или јединице чија значењска структура садржи сему колективне експресије (уп. Гортан-Премк 2004; Драгићевић 2010), али и наизглед сасвим „безазлене” јединице кроз чију се обраду,

¹ У металексикографској литератури могу се наћи различити називи: *идеолошки оптерећене јединице* (Moon 2014: 85, 90), *осетљиве језичке јединице* (Harteveld – van Niekerk 1995: 249–250), *речнички табуи* (D’Oria 1988 [1972]: 27), *забрањене речи* (Boulanger 1986: 28–47), *тешке р(и)јечи* (Béjoint 2000: 125 – 127; Kalogjera 2001), *идеологеми* (Starčević и др. 2019: 200–206).

свесно или несвесно, могу пренети вредносна уверења. Како објашњавају А. Старчевић и сарадници (уп. Starčević и др. 2019: 201), борба око „значења” одређене речи, односно концепта који се њоме именује, може постати поприште политичке борбе идеја, јер се идеолошком расправом о значењу неке речи заправо расправља о опсегу садржаја датог концепта, нарочито у случају перформативних речи – тј. појмова који „утјечу на друштво, на ванјезични свијет и ријечи [...] које су изразито идеолошки набијене” (уп. Starčević и др. 2019: 202). Р. Бугарски слично напомиње да се испод језичких размирица по правилу крију дубљи друштвени сукоби (Bugarski 2005: 12). Запажања ове врсте указују на то колико може бити утицајна моћ лексикографа који одлучују како се обрађује шта реч значи, пошто расправа о оваквим речима није лингвистичка расправа у ужем смислу, него је реч о „расправи из перспективе животних ставова, свјетоназора, политике, социологије, филозофије, економије итд.” (Starčević и др. 2019: 202). У литератури се нуде различите поделе и наводе тематске категорије код којих постоји већа могућност присуства деликатне лексике, а у које, између осталог, спадају јединице које се односе на физичке и физиолошке карактеристике појединца, старосну доб, етничку, верску или расну припадност, економски статус, политичка уверења, родни идентитет, сексуалну оријентацију итд. (уп. нпр. Béjoint 2000: 131 ; D’Oria 1988 [1972]: 27; Boulanger 1986: 28–47).

Питање деликатне лексике и њене обраде у речнику заправо се мора повезати са ширим питањем функције речника у друштву и недоумицом описује ли се речником оно што у језику постоји или прописује оно што се жели постићи. Иако је већ неспорно и у више наврата доказано колико речник може бити друштвено значајан и утицајан, као што се види из горњег текста, аутори нису увек сасвим сагласни с тим је ли функција речника и „одгојна” (тј. васпитна), односно та да „утјече на мијењање негативних односно друштвено неприхватљивих стереотипа или да их барем не подржава, те подржава ли их тиме што их уопће биљежи” (Hudeček 2024: 491). У том смислу, како металексикографи, тако и лексикографи, неретко су у „дилеми између инклузивности и пристojности” (Hughes 2006: ix).

Како се у литератури уочава, припадници једног тока мисли става су да је:

„the duty of lexicographers [is] to record actual usage, as shown by collected examples, not to express moral approval or disapproval of usage; dictionaries cannot be regulative in matters of social, political, and religious attitudes;” (Burchfield 1980: 19)

[дужност лексикографа да забележе стварну употребу, као што показују прикупљени примери, да не изражавају морално одобравање или неодобравање употребе; речници не могу бити регулативни у питањима друштвених, политичких и верских ставова.]

Пошто садржај речника чини уопштавање узуса, односно начина на које људи обично тумаче и користе језик у свакодневной комуникацији, из тога следи да би аутори речника требало да се баве вероватним и извесним, а не могућим (Atkins – Rundell 2008). Употреба се у том случају тумачи као услов *sine qua non* (Boulanger 2024 [1998]: 394) за унос одреднице у речник, а речник посматра искључиво као материјализација језичке праксе једне заједнице. Из ове перспективе, све промене узроковане друштвеним превирањима најпре морају заживети у језику, па се тек онда у складу с тиме може променити и речнички дискурс.

У оквиру другог тока мисли указује се да речник, пошто се налази у самом средишту друштва, одражава норму која је у складу с идеологијом доминантне друштвене класе (уп. Dubois – Dubois 1971), односно у складу са социокултурним моделом који тежи избрисати различитост култура које супостоје у друштву тако што фаворизује идеолошку парадигму утицајних групација (Girardin 1979: 84), те да друштвено утицајне групе испољавају и кроз лексикографију однос према

друштвено инфериорним групама (Драгићевић 2010: 18). Пошто подаци које речник пружа нису ванвременски – њихова се истинитост с протоком времена мења (Béjoint 2000: 122) – речнички се дискурс такође мора преиспитивати и прилагођавати у складу с контекстом. Кључна је разлика, међутим, у ставу да се „друштвене промјене не само одражавају у језику, него се језиком и стварају” (Kern 2024: 131), те да језик није само статички референтни оквир за интерпретацију културе, која условљава поглед на свет сваког појединца који јој припада, већ је и њен динамички конститутивни принцип (Bugarski, 2005: 17). Из наведеног следи да речник, осим што бележи, може – а према неким ауторима и треба – допринети друштвеним и идеолошким променама (уп. нпр. Landau 1985: 269; Sear – Turin 2021). Међу истраживачима који речник доживљавају као потенцијални катализатор друштвених промена, има оних који су става да се тзв. *афирмативна лексикографија* може примењивати само у случајевима који су мотивисани јасним и систематичним правцима језичке употребе, тј. да лексикографи не могу прописивати норме без чврсте основе у стварној употреби (Carstens 1994: 57). Има, међутим, и аутора који тврде да је „одређени коректив нужен и неизбјежан” (Kern 2024: 129), те се залажу за „друштвено одговорна рјешења” (Kern 2024: 130), пошто дискриминација одређених друштвених група похрањена у речницима постаје „аргумент за њено очување или успостављање” (Gorjanc 2017: 10). У складу с тиме, успостављају се теоријско-методолошки оквири критичке анализе речничког дискурса (уп. нпр. Hornscheidt 2008; Gorjanc 2017; Chen 2019) и предлажу се другачији начини израде инклузивних речника (уп. Kaplan 2020). Ова перспектива наилази на опречне реакције. Калођера подсећа да сваки велики друштвени покрет може произвести и „своје девијације”, те показати „уз либералност и црте тоталитарности” (Kalogjera 2001: 270), а Буланже (Boulanger 2024 [1998]: 395) снажно критикује феномен (пре)наглашене политичке коректности, тј. *новопристојности*². Овај аутор упозорава на могућност да речник склизне из, према његовом схватању, досадашњег објективног представљања језичких феномена, у субјективно средство борбе припадника мањинских групација у покушају промене друштвеног устројства.

Иако нема једногласја у литератури, неспорно је да „језична упораба није коректна и обилује погрдним садржајима и стереотипним предоцбама о разним друштвеним скупинама” (Lazić 2024a: 519), да лексикон заиста одражава многе непријатне стереотипе (Schutz 2002: 641) и да је језик савршено оруђе за злоупотребу којим се појединац или читава група могу омаловажити, увредити, извргнути погрди или изопштити (van Der Meer 2016: 1547). Чињеница је, исто тако, упркос томе што је реч о једном од сржних питања савремене металексикографије и једној од главних потешкоћа у изради речника у савременом друштвено-политичком контексту, да је тешко наћи у литератури јасне смернице у вези с одговарајућим приступом обради деликатне лексике. Пошто би речник требало да буде веродостојно огледало значења и употребе језика у одређеном времену, тј. социокултурном контексту (Cloete 2014: 482), непотпуна обрада или занемаривање деликатности лексеме не може се сматрати задовољавајућим решењем. Кључно је питање, дакле, може ли лексикограф бити свестан властитих „идеолошких слијепих мрља” (Katnić-Bakaršić 2024: 89), те приликом обраде деликатне лексике остати „знанствено досљедан”, тј. не занемарити језичне чињенице и пружити потпуне податке о значењу и употреби поједине речи, али истовремено остати и друштвено коректан (Hudeček 2024: 491).

Основне хипотезе од којих се полази у планираном истраживању

² Уп. *нова осјетљивост* (Kalogjera 2001: 265).

1. Речнички дискурс у друштву ужива ауторитет који се заснива на претпостављеној објективности, тј. почива на идеји да се у речнику јасно структурира и непристрасно представља знање које је резултат детаљних и стручних анализа језичке праксе.
2. Истовремено, сасвим контрадикторно, речници одражавају вредносне системе, идеолошка и стереотипна уверења носилаца језичке заједнице.
3. Деликатна лексика обухвата хетерогене јединице различитих тематских категорија.
4. Разноврсност и распрострањеност деликатне лексике од лексикографа изискује стално преиспитивање како би се предупредило свако вредносно просуђивање и исказивање личне процене.
5. Питање обраде деликатне лексике у речнику није систематично обрађено у домаћој металексикографској литератури, те у речничким паратекстовима нема података о ставу лексикографа или ауторског тима који је заузет при обради такве лексике. Лексикографи се сусрећу с проблемима који искрсавају у пракси и захтевају неодложна решења, нарочито у раздобљу веће учесталости „тешких ријечи” (уп. Kalogjera 2001: 265), и онда када нема теоријских, тј. металексикографских увида и одговора.
6. Разноврсност и распрострањеност деликатне лексике отежава успостављање једнообразног и свеобухватног решења.
7. Потребно је предложити начин приступа деликатној лексици који би водио систематичној и уједначеној обради спрам функцијске профилисаности речника.

Циљ истраживања и очекивани резултати

Будући да лексикографи израђују друштвено корисне производе који се сматрају ауторитетима по питању језичких недоумица, лексикографски рад нужно подразумева одговорност према друштву, тј. корисницима. Из тога је разлога битно да се и лексикографски рад критички преиспитује, односно да се процењује у којој мери лексикографи успешно одговарају на овај задатак (Gouws 2017: 36). Суштина таквих анализа није намерна потрага за недостацима. Напротив, критичка преиспитивања речничког дискурса доприносе повећању лексикографске освешћености друштва, помажући истовремено израду будућих, делотворнијих лексикографских ресурса (Gouws 2017: 37). Анализа речника, стога, не би требало да се ограничава на квантитативне аспекте, попут броја речи укључених у грађу речника, већ је нужна и квалитативна анализа речничког дискурса. Квалитативна анализа испитује начин на који речник одражава лексикографов одговор на одговорност коју има, а која се, између осталог, односи и на начин навођења и приказа података који кориснику омогућују одговарајуће семантичко-прагматичко разумевање лексеме (Gouws 2017: 36).

Питање обраде деликатне лексике једно је од важних и у данашњем времену горућих питања лексикографске праксе и металексикографске теорије, нарочито у светлу појачане свести о друштвеном утицају језика. Упркос томе, према нашем увиду, у домаћој, па чак и регионалној металексикографској и социолингвистичкој литератури, не може се пронаћи свеобухватни синтетички преглед материје. Досадашња истраживања нису била предметно одређена лексикографском обрадом деликатне лексике, већ је углавном реч или о појединачним научним чланцима краћег обима или о студијама које се ове теме више узгредно дотичу посматрајући је из перспективе једне тематске категорије или једног аспекта речничке макро- или микроструктуре (уп. нпр. Ружичић 2003; Ристић 2004, 2016; Bratanić 2005; Gorjanc 2017, 2024; Miloš 2017; Pišković 2018; Јовановић 2018; Mihaljević 2018; Šinjori 2019; Микетић-Суботић – Дилпарић 2021; Žugić – Vuković-Stamatović 2021; Hudeček 2021; Mihaljević 2021; Lazić – Mihaljević 2021; Ивановић 2023; Lazić 2024a, 2024b; Hudeček – Mihaljević 2024; Kern 2024; Katnić-Bakaršić 2024).

Примарни је циљ овако постављеног истраживања, стога, да се пружи детаљан и свеобухватан преглед стања постојећих металексикографских сазнања у вези с питањем лексикографске обраде деликатне лексике. Поред тога, циљ је да се, илустративно и без претензија на потпунији обухват, стекну увиди о појединим аспектима досадашње праксе на пољу речничког обележавања и начина обраде деликатне лексике у српској и француској лексикографији. Будући да се о питању друштвене одговорности речника, и деликатне лексике уопште, детаљније разматрало у оквиру француске металексикографске школе од самих зачетака (уп. нпр. Quemada 1968; Rey-Debove 1971; Rey 2020), релевантно је и корисно поредити домаћу (мета)лексикографску праксу с оном која се одликује полемичким карактером и обилује расправама у вези с друштвеним значајем и улогом речника, као и светоназорима које они преносе (уп. Rey 2020: 74–77). Ови ће налази допринети критичком приступу приликом израде како једнојезичних, тако и двојезичних речника са српским језиком као изворним и циљним, односно речницима који су комбинација српског с француским или било којим другим језиком. Компаративни приступ, дакле, нуди прилику за корисне увиде француске металексикографске традиције и да се, на темељима добре лексикографске праксе, у домаћој металексикографији успоставе смернице које би допринеле систематичном и уједначеном приступу деликатној лексици спрам функцијске профилисаности речника. Како М. Јакић (Јакић 2014: 168) објашњава, лексикограф, сваки пут када одредницу не може обрадити помоћу већ постојећих правила, конструише нови тип описа, водећи се претходним знањима, али и лексикографском интуицијом. Пошто аутори могу имати различите интуиције и, самим тим, доћи до различитих решења, која могу водити неуједначеној обради, неопходно је увести корак *метаанализе*, на основу којег би се одабрало оптимално решење. Трећи је циљ, дакле, да се укаже на то које би параметре требало узети у обзир приликом успостављања лексикографских ставова у вези с обрадом деликатне лексике, нарочито у светлу функцијске профилисаности речника, али и могућности које нуде савремена технолошка достигнућа.

Очекивани је исход допринос домаћој металексикографији синтетичким прегледом питања деликатне лексике који би обухватао досадашње праксе, али и перспективе у складу са савременим технологијама и тежњама у металексикографији. На тај би се начин успоставила прегледна теоријска основа за даља усавршавања и истраживања која би се бавила овом темом. Осим тога, разматрањем методолошких поступака допринело би се и лексикографској пракси, нарочито смерницама за систематичнију и уједначенију обраду деликатне лексике која тежи избегавању идеологизације. Најзад, у сасвим уопштеном смислу, допринело би се порасту критичке освешћености, односно свести шире јавности, тј. корисника речника, у вези са значајем и утицајем језика и језичких ресурса на светоназор и друштвено устројство.

Теоријски оквир на који ће се истраживање ослањати

У складу с изложеним циљевима дисертације, истраживање ће се ослањати на неколико кључних теоријских оквира. Пошто је главни циљ што је могуће потпунији преглед питања обраде деликатне лексике у речницима, најзначајнија ће бити сазнања традиционалне (мета)лексикографске и лексиколошке литературе (уп. нпр. Matoré 1968; Rey-Debove 1971; Dubois – Dubois 1971; Zgusta 1971; Landau 1984; Béjoint 2000, Boulanger 1986, 2024[1988]; D’Oria 1988, Benson 2001; Ристић 2004, 2014; Гортан-Премк 2004; Pruvost 2006; Шипка 2000, 2006, 2016, 2024; Драгићевић 2010, 2018, 2024; Ивановић 2014; Gouw 2017, 2022; Prčić 2017; Јовановић 2018; Ивановић 2023), као и савременије, критичке (мета)лексикографије (уп. нпр. Chen 2017, 2019; Moon 2014, Kaplan 2020, Hornscheidt 2008, Lazić 2024a, 2024b; Gorjanc 2017, 2024; Kern 2024). У складу са експанзионизмом савремене лингвистике (уп. И. Зиновјева и Ј. Ј. Јурков (2006: 11) према Драгићевић 2010: 7), која све више постаје отворена наука с израженом спољном оријентацијом, од значаја за живот друштва (Bugarski 2007: 35), оквир ће чинити и увиди социолошких и

психолошких анализа, као и социолингвистичких истраживања (уп. нпр. Fairclough 1989, 1992, 1995; Filipović 2018, Klikovac 2008). Поред тога, остварењу трећег циља допринеће спознаје произашле из теорије о лексикографским функцијама (уп. Tarр 2008), као и увиди о могућностима лексикографске примене савремених технолошких достигнућа (уп. нпр. Sajous – Hathout 2017 ; Kosem i dr. 2019).

Оквирни опис материјала који ће се користити и метода за његову анализу

У складу с примарним циљем дисертације, аналитички ће се испитати и представити релевантна литература наведена у претходном одељку. Како би се испунио други циљ, истраживачки део дисертације обухватиће анализу одабраних референтних речника српскога и француског језика. Методологија анализе речника биће у складу с теоријским постулатима (мета)лексикографије и критичких студија лексикографског дискурса (уп. нпр. Hartevelde – van Niekerk 1995; Hornscheidt 2008; Cloete 2014; Chen 2019; Šinјori 2019; Norri 2020; Lazić – Mihaljević 2021). Анализа ће обухватити елементе речничке мега-, макро- и микроструктуре. У оквиру мегаструктуре, анализираће се речнички предговори (уп. Šinјori 2019; Hornscheidt 2008; Rey 2020), као металексикографски делови речника у којима се излажу принципи и конвенције којима су се аутори водили приликом израде речника (Corbin 1989: 673). Испитаће се постоје ли у предговорима одабраних речника експлицитне информације у вези с критеријумима за унос деликатне лексике у речник (тј. у његову макроструктуру), али и у вези с начинима њене обраде у склопу микроструктуре речничких чланака. У оквиру микроструктуре вршиће се анализа конкретних лексикографских чланака, те ће се испитивати:

1. *значењске парафразе*. Као централни део речничког чланка, значењске парафразе пружају податке у вези с начином на који се одређена значења конструишу, односно идентификују семантички садржај реализоване лексеме (Гортан-Премк 2014: 131). Успостављање значењске парафразе, тј. дефиниције, захтеван је задатак, који појединци убрајају чак у најтеже интелектуалне послове уопште (Николић 2014: 61), тим пре што је лексичко значење централно питање лексикографије (Радовић Тешић 2014: 144). Део сложености задатка проистиче из чињенице да дефинисање не би требало да буде процес вредносног просуђивања (Landau 1984: 32). Дакле, иако треба парафразирати значење лексеме којом се некада субјективно описује или именује неки феномен, у речничком се метајезику не би смела читавати субјективност, односно острашћеност (Mahfoudh-Hubert i dr. 2011 : 122), нити би лексикограф смео у дефиницијама износити оцене о неком понашању, без обзира на сопствени став о тој појави (Драгићевић 2010: 19). Из наведеног произлази да ће се у оквиру анализе значењских парафраза испитивати постоје ли у речничком метајезику евентуални имплицитни или експлицитни знакови личног вредносног просуђивања, односно идеолошких наноса (уп. Hornscheidt 2008: 116–119).
2. *илустративна грађа* – колокације и примери. Будући да се „ријеч никад не остварује изван контекста” (Hudeček 2024: 494), примери употребе лексеме вишефункционална су и важна ставка речничке микроструктуре. Служе као потпора и допуна значењске парафразе (Халас 2016: 254). Пошто је значењска парафраза, тј. речничка дефиниција, суштински апстрактан конструкт, често одређено значење речи постаје крајње семантизовано тек након увида у конкретан пример његове употребе (Atkins – Rundell 2008: 454). Функције примера су, дакле, да потврде постојање одређеног значења у језику, употпуне и додатно објасне значењску парафразу, те илуструју типичне контексте у којима се одређено значење јавља (Халас 2016: 253). Како је избор семантичког садржаја примера релативно слободан,

а аутори речника мање ограничени дефиницијским језиком (Gorjanc 2017: 57), примери су погодна стечишта података о светоназору и доминантним вредносним системима једне заједнице, те су уједно и значајан елемент за анализу (уп. Béjoint 2000: 135). Штавише, поједини аутори сматрају да се у примерима увек крије и морална поука за корисника, те да је „дискурс примера заправо дискурс за пример” (уп. и Beaujot 1989: 84). Литература, међутим, у случају речничких примера такође нуди опречна мишљења, па се тако истиче и да је изузетно тешко пронаћи примере који би били потпуно ослобођени личних мишљења и вредносних судова. Литература такође преиспитује колико је оправдано и корисно потпуно „прочистити” речничке примере, нарочито с дидактичке тачке гледишта (уп. Adamska-Salaciak 2006: 186). Ове су недоумице додатно изражене у случају деликатне лексике. Осим уобичајеног питања извора примера – је ли пример аутентичан (преузет из узуса или књижевног дела) или га је лексикограф осмислио – јавља се потпитање треба ли уопште наводити примере уколико илуструју употребу лексема која се може сматрати увредљивом или погрдном (уп. Hudeček – Mihaljević 2024). Наиме, постоји уверење да се таквом праксом кориснику пружају идеје у вези с начинима на које се одређена лексема може употребити како би се саговорник увредио или на неки начин унизио. Коначно, актуелно је и питање могућности доприноса савремених технологија приликом сакупљања одговарајућих примера, нарочито у случају деликатне лексике.

3. *квалификатори*. У савременој лексикографији, квалификација представља метод установљења статуса језичких јединица у лексичком систему (Ристић 2014: 113), при коме се лексемама приписују одређене метајезичке ознаке (Ивановић 2014: 204). Квалификација се може сматрати одликом како прескриптивног, тако и дескриптивног приступа изради речника. Наиме, у првом се случају тумачи да се квалификаторима обележава одступање маркиране лексема од стандарда, чиме се она на неки начин „проказује”, а корисник „приморава” да поштује одређену социо-културну норму (уп. Beaujot 1989: 81; Rey 2020: 69). Из ове се перспективе квалификатори сматрају основним оруђем микроманевара успостављања нормативног ауторитета у речницима (Шипка 2024: 35). С друге стране, из дескриптивне је перспективе улога квалификатора да корисника заштите и упозоре, будући да му се квалификацијом сугеришу потенцијалне нежељене конотативне вредности лексема (Anastassiadis-Syméonidis 2011: 52). Квалификација се може сматрати и политичким и моралним чином путем којег се лексикограф „брани” од потенцијалних осуда да подупире друштвено штетне стереотипе уносом увредљиве или дискриминишуће лексике у грађу речника (Landau 1984: 188; Kalogjera 2001: 267–268). У сваком случају, примена квалификатора покреће низ питања. Наиме, у лексикографском дискурсу постоји недоследност и несигурност у погледу критеријума на основу којих се квалификатори наводе, али и у вези с формулацијом, улогом и местом навођења ознака за њих (Corbin 1989: 675; Anastassiadis-Syméonidis 2011: 61). Ово је нарочито тачно за квалификаторе засноване на друштвено-историјским и језичким параметрима, будући да они, за разлику од граматичких маркера, чине нестабилан и променљив систем јединица лексикографског метајезика (Ристић 2014: 118). Пошто ови квалификатори нису довољно јасно дефинисани, нити хомогено распоређени у речнику, да би могли чинити оперативан метајезик, обично се закључује да су резултат субјективне, интуитивне процене лексикографа (Anastassiadis-Syméonidis 2011: 61; Ристић 2014: 124–125), који је принуђен да се ослања на сопствено искуство, али и да процењује шта се у одређеној заједници сматра друштвеном нормом јавно прихватљивог понашања (Landau 1984: 188).

Сасвим слично, корисник се позива на интуитивно, здраворазумско тумачење речничких квалификатора (Corbin 1989: 675). Када је у питању деликатна лексика, нарочито оне јединице које могу бити погрдне, једно је од кључних питања како се уопште може емпиријски утврдити деликатност. На то се питање надовезује и проблем степеновања деликатности, поготову када деликатност лексеме почива на компоненти њене потенцијалне увредљивости (Landau 1984: 186; Coffey 2010: 1278–1279). Како С. Ристић истиче, на комуникативном се плану у одређивању статуса лексике у најновије време уводи и критеријум политичке коректности, а издвајање и препоручивање недискриминишућих, афирмативних језичких јединица пружа могућност установљења норме у сфери јавне употребе језика (Ристић 2014: 126). С тим у вези, поставља се питање који је степен спецификације потребан да би систем квалификатора био успешан и практично применљив (уп. Janssen и др. 2003). Осим тога, у случају деликатне лексике важно је и питање перспективе, односно да ли се квалификатором обележава говорникова намера или начин на који адресат може протумачити употребу одређене лексеме. Коначно, савременија истраживања чак постављају питање корисности квалификатора, нарочито оних који су наведени у форми скраћенице, јер постоји ризик да их корисник не уочи или да их не успе смислено протумачити (уп. нпр. Norri 2000; Janssen и др. 2003). Стога се у савременим речницима, нарочито електронским, у којима постоји више опција располагања простором, аутори све више одлучују за дуже употребне напомене у којима се наводе релевантне информације о начинима и ограничењима у употреби лексеме (уп. нпр. Hudeček – Mihaljević 2024: 28–29).

Оквирни план истраживања

Предложена дисертација састојаће се из теоријског и емпиријског дела, а план рада на изрази дисертације одвијаће се у неколико фаза.

Током прве фазе, која подразумева рад на теоријском аспекту дисертације, прикупљаће се и читати релевантна (мета)лексикографска литература, нарочито она која се бави деликатном лексиком, те њеном обрадом у речницима. Будући да ово питање досада није свеобухватно обрађено у домаћој литератури, а да постоје вишеструка битна питања у вези са овом темом, велики део рада на дисертацији биће посвећен теоријском делу.

Друга фаза подразумева сачињавање корпуса деликатне лексике који ће обухватати лексеме из више тематских категорија. Будући да се у раду не претендује на исцрпну анализу начина обраде једне тематске категорије и будући да се у деликатну лексику, како је истакнуто, убрајају разноврсне јединице, корпус испитивања чиниће одабране репрезентативне лексеме из различитих тематских категорија. Одабране лексеме ексцерпираће се из референтних речника српског и француског језика, а применом дескриптивно-квалитативног метода описаће се и упоредити досадашње праксе на пољу речничке обраде деликатне лексике у српској и француској лексикографији.

На основу увида из обрађене релевантне литературе, као и на основу увида о доброј пракси стечених анализом речничке обраде одабраних вишетематских категорија деликатне лексике, у оквиру треће фазе изнеће се предлози и смернице за будућу обраду деликатне лексике. Пошто је реч о вишетематским и хетерогеним категоријама, није очекивано говорити о јединственом обрасцу обраде. Циљ је, заправо, указати на чиниоце које би ваљало узети у разматрање приликом успостављања лексикографских ставова у вези с методологијом обраде деликатне лексике, како би

се допринело уједначенијој обради деликатне лексике, која омогућава доследност језичним чињеницама, али не подлеже, или барем што мање подлеже острашћености и идеологизацији.

Најзад, у оквиру последње фазе радиће се на уобличавању рукописа докторске дисертације.

Прелиминарни списак стручне литературе

- Adams, Michael, 2022: *Problems in Lexicography: A Critical / Historical Edition*. F. W. Householder i S. Saporta (ur.). Indiana University Press.
- Adamska-Salaciak, Arleta, 2006: *Meaning and the Bilingual Dictionary. The Case of English and Polish*. Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien: Peter Lang.
- Aman, Reinhold, 1985: Offensive words in dictionaries. *Maledicta* 8. 123-53.
- Anastassiadis-Syméonidis Anna, 2011: Les marques d'usage dans le dictionnaire du grec Standard de l'Institut d'études néohelléniques (Fondation manolis Triantaphyllidis) F. H. Baider et al. (ur.), *La marque lexicographique – Etats présents, voies d'avenir [actes du Colloque international de l'Université de Chypre, Nicosie, du 21 au 23 octobre 2006]*. Limoges : Lambert-Lucas. 51–63.
- Atkins, B. T. Sue, Jeremy Clear and Nicholas Ostler, 1992: Corpus Design Criteria. *Journal of Literary and Linguistic Computing* 7/1. 1–16.
- Atkins, B.T. Sue i Rundell, Michael, 2008: *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. Oxford: Oxford University Press.
- Baider, Fabienne H, 2004: *Hommes galants, femmes faciles : étude socio-économique et diachronique*. Paris: L'Harmattan.
- Bavoux, Claudine (dir.), 2008: *Le français des dictionnaires. L'autre versant de la lexicographie française*. Louvain-la-Neuve, Paris, Duculot : De Boeck université.
- Beaujot, Jean-Pierre i Lehmann, A. Maryse, 1976–1978: Langue, idéologie, dictionnaire: le discours sur femme et fille dans Le Petit Larousse Illustré, de 1906 à 1978. *Bulletin du Centre d'analyse du discours 3 de l'Université de Lille*. 1–175.
- Beaujot, Jean-Pierre 1979: Le genre, le sexe et le dico. A propos des structures idéologiques du lexique : le traitement de *femme, fille, homme* dans quelques dictionnaires usuels, et particulièrement le *Petit Larousse illustré*. *Bulletin de recherche sur l'enseignement du français* 17. 23–48.
- Beaujot, Jean-Pierre, 1989: Dictionnaire et idéologies. F. J. Hausmann et al. (ur.), *Wörterbücher / Dictionaries / Dictionnaires. Ein internationales Handbuch zur Lexikographie / An International Encyclopedia of Lexicography / Encyclopédie internationale de lexicographie* 3. Berlin/New York: Walter de Gruyter. 79–88.
- Béjoint, Henri, 2000: *Modern lexicography: An Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Béjoint, Henri, 2010: *The lexicography of English: from origins to present*. Oxford: Oxford University Press.
- Benson, Phil, 2001: *Ethnocentrism and the English Dictionary*. London, New York: Routledge.
- Bergenholtz, Henning, 2003: User-oriented understanding of descriptive, proscriptive and prescriptive lexicography. *Lexikos* 13/1. 65–80.
- Bergenholtz, Henning i Gouws, H. Rufus, 2006: How to Do Language Policy with Dictionaries. *Lexikos* 16. 13–45.
- Boulanger, Jean-Claude, 1986: *Aspects de l'interdiction dans la lexicographie française contemporaine*. Berlin, Boston: Max Niemeyer Verlag.
- Boulanger, Jean-Claude, 2024 [1998]: À propos de l'arrimage entre le dictionnaire et la néobienséance. Deshaies, D. i Ouellon, C. (ur.), *Les linguistes et les questions de langue au Québec: points de vue*. Québec : Centre international de recherche en aménagement linguistique. 159-171. u *De la conception du lexique à sa dictionnarisation, sous la direction de Bruno Courbon, préface de Pierre Auger*. Limoges: Lambert-Lucas. 385–395.
- Bratanić, Maja, 2005: Mjesto žene u rječniku. D. Stolac et al. (ur.), *Jezik u društvenoj interakciji*. Zagreb – Rijeka: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku. 37–46.
- Bugarski, Ranko, 2003: *Uvod u opštu lingvistiku* (četvrto izdanje). Beograd: Čigoja štampa/Biblioteka XX vek.
- Bugarski, Ranko, 2005: *Jezik i kultura*. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Bugarski, Ranko, 2007: *Lingvistika u primeni* (drugo, dopunjeno izdanje). Beograd: Čigoja štampa.
- Burchfield, Robert, 1973: The treatment of controversial vocabulary in the *Oxford English Dictionary*. *Transactions of the Philological Society*. 1–28.

- Burchfield, Robert, 1980: Dictionaries and Ethnic Sensibilities. L. Michaels i C. Ricks (ur.), *The State of the Language*. Berkeley: University of California Press. 15–23.
- Buzon, Christian, 1979: Dictionnaire, langue, discours, ideologie. *Langue française* 43. 27–44.
- Cabeza Pereiro, Maria del Carmen i Susana Rodríguez Barcia, 2013: Aspectos ideológicos, gramaticales y léxicos del sexismo lingüístico. *Estudios Filológicos* 52. 7–27.
- Calvet, Louis-Jean, 2012: « Qu'apporte la sociolinguistique à l'article de dictionnaire ? », *Alain Rey, vocabuliste français*, textes réunis et présentés par François Gaudin, Collection « la Lexicothèque » dirigée par Christine Jacquet-Pfau, *Études de Linguistique Appliquée*. ISBN : 978-2-915806-71-7. 65–71.
- Carstens, Adelia, 1994: The treatment of ideological polysemy in monolingual Afrikaans dictionary. W. Martin et al. (ur.), *Euralex 94: Proceedings: Papers submitted to the 6th EURALEX International Congress on Lexicography in Amsterdam*. Amsterdam: EURALEX. 56–66.
- Coffey, Stephen, 2010: Offensive' items, and less offensive alternatives, in English monolingual learners' dictionaries. A. Dykstra i T. Schoonheim (ur.), *Proceedings of the XIV EURALEX International Congress*. Leeuwarden: Fryske Akademy – Afuk. 1270–1281.
- Corbin, Pierre, 1989: Les marques stylistiques / diastatiques dans le dictionnaire monolingue. F. J. Hausmann et al. (ur.), *Wörterbücher / Dictionaries / Dictionnaires. Ein internationales Handbuch zur Lexikographie / An International Encyclopedia of Lexicography / Encyclopédie internationale de lexicographie* 3. Berlin/New York: Walter de Gruyter. 673–680.
- Chen, Wenge, 2015: Bilingual lexicography as recontextualization: A case study of illustrative examples in a New English-Chinese dictionary. *Australian Journal of Linguistics* 35/4. 11–333.
- Chen, Wenge, 2017: Lexicography, discourse and power: Uncovering ideology in the bilingualization of a monolingual English dictionary in China. *Pragmatics and Society* 8. 601–629.
- Chen, Wenge, 2019: Towards a Discourse Approach to Critical Lexicography. *International Journal of Lexicography* 32/3. 362–388.
- Cloete, Aletta Elizabeth, 2014: The treatment of sensitive items in dictionariesur. R. Gouws et al. (ur.), *Supplementary Volume Dictionaries. An International Encyclopedia of Lexicography: Supplementary Volume: Recent Developments with Focus on Electronic and Computational Lexicography*. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton. 482–486.
- Delesalle, Simone i Valensi, Lucette, 1972: Le mot «nègre» dans les dictionnaires d'Ancien Régime : Histoire et lexicographie. *Langue française* 15. 79–104.
- Deskriptivna leksikografija standardnog jezika i njene teorijske osnove. 2002. Srpska akademija nauka i umetnosti, Beograd; Matica srpska, Novi Sad; Institut za srpski jezik SANU, Beograd.
- Despot, Kristina Š., Anić, Ana Ostroški i Veale, Tony, 2023: “Somewhere along your pedigree, a bitch got over the wall!” A proposal of implicitly offensive language typology. *Lodz Papers in Pragmatics* 19/2. 385–414.
- D'Oria, Domenico, 1988 [1972]: La structure politique française au XVIIe siècle dans les dictionnaires de Richelet, Furetière, Académie Française. *Annali della Facoltà di Lingue e Letterature Straniere dell'Università di Bari* 3. 1–82. u *Dictionnaire et idéologie, préface de Maurice Tournier*. Fasano, Paris: Schena-Nizet. 19–117.
- D'Oria, Domenico, 1988 [1977]: Les tabous sexuels dans les dictionnaires monolingues français contemporains. Lecce: Adriatica salentina. u *Dictionnaire et idéologie, préface de Maurice Tournier*. Fasano, Paris: Schena-Nizet. 120–173.
- Dubois, Jean i Dubois, Claude, 1971: *Introduction à la lexicographie : Le dictionnaire*. Paris: Larousse.
- Fairclough, Norman, 1989: *Language and power*. London: Longman.
- Fairclough, Norman, 1992: *Discourse and social change*. Cambridge: Polity.
- Fairclough, Norman, 1995: *Critical discourse analysis: The critical study of language*. London: Longman.
- Feldman, Jacqueline, 1981: *La sexualité du Petit Larousse, ou Le Jeu du dictionnaire*. Paris: Editions Tierce.
- Filipović, Jelena, 2018: *Moć reči: Ogledi iz kritičke sociolingvistike (2.izd.)*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
- Fishman, Joshua A., 1995: Dictionaries as Culturally Constructed and as Culture-Constructing Artifacts: The Reciprocity View as Seen from Yiddish Sources. B.B. Kachru i H. Kahane (ur.), *Cultures, Ideologies, and the Dictionary: Studies in Honor of Ladislav Zgusta*. Berlin, Boston: Max Niemeyer Verlag. 29–34.
- Forgas Berdet, Esther, 1996: Lengua, sociedad y diccionario: La ideología. E. Forgas Berdet (ur.), *Léxico y diccionarios*. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili. 71–90.
- Fuertes-Olivera, Pedro A. i Tarp, Sven, 2022: Critical Lexicography at Work: Reflections and Proposals for Eliminating Gender Bias in General Dictionaries of Spanish. *Lexikos* 32/2. 105–132.
- Garibyan, Armine, Koroleva, Daria, Mittmann, Brigitta and Herbst, Thomas, 2022: Strategies of fair lexicography – how present-day dictionaries of English show respect. *Lexicographica* 38/1. 363–388.

- Geeraerts, Dirk; 2003: Meaning and definition. P. van Sterkenburg (ed.), *A Practical Guide to Lexicography*. 83–93. Amsterdam i Philadelphia: John Benjamins.
- Gershuny, Lee, 1977: Sexism in dictionaries and texts: omissions and commissions. A. P. Nielsen et al. (ur.), *Sexism and Language* (URBANA, III: NCTE). 143–159.
- Girardin, Chantal, 1987: Système des marques et connotations sociales dans quelques dictionnaires culturels français. *Lexicographica* 3. 76–102.
- Girardin, Chantal, 1979: Contenu, usage social et interdits dans le dictionnaire. *Langue française* 43. 84–99.
- Gouws, Rufus H, 2022. Dictionaries as Instruments of Exclusion and Inclusion: Some South African Dictionaries as Case in Point. *Lexicographica* 38/1. 39–61.
- Gouws, Rufus H, 2017. Dictionary criticism and dictionary critics. M. Bielińska i S. J. Schierholz (ur.), *Wörterbuchkritik – Dictionary Criticism*. Berlin, Boston: De Gruyter. 33–50.
- Gorjanc, Vojko, 2004: Politicna korektnost in slovarski opisi slovenščine – zgolj modna muha? Stabej, M. (ur.), *Moderno v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi: zbornik predavanj / 40. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, 28. 6.–16. 7. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete. 153–161.
- Gorjanc, Vojko, 2017: *Nije rečnik za seljaka*. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Gorjanc, Vojko, 2024: *Kritička leksikografija*. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Graham, Alma, 1975: The making of a non-sexist dictionary. *ETC: A Review of General Semantics* 31. 57–64.
- Guzzetti, Martina, 2023: Forbidden Words and Female Anatomy. Gender and Language Taboos in the Oxford English Dictionary. *Lea* 12. 137–156.
- Hanks, Patrick, 2009: The Impact of Corpora on Dictionaries. P. Baker (ur.), *Contemporary Corpus Linguistics (Series: Contemporary Studies in Linguistics)*. London: Continuum. 214–236.
- Harteveld, Pieter i van Niekerk, Aletta Elizabeth, 1995: Policy for the Treatment of Insulting and Sensitive Lexical Items in the *Woordeboek van die Afrikaanse Taal*. *Lexikos* 5. 249–266.
- Hausmann, Franz Josef, 1989: Dictionary criminality, Hausmann et al. (ur.). 97–101.
- Hidalgo Tenorio, Encarnacion, 2000: Gender, Sex and Stereotyping in the Collins COBUILD English Language Dictionary. *Australian Journal of Linguistics* 20/2. 211–230.
- Hornscheidt, Antje, 2008: A concrete research agenda for critical lexicographic research within critical discourse studies: an investigation into racism/colonialism in monolingual Danish, German, and Swedish dictionaries. *Critical Discourse Studies* 5/2. 107–132.
- Howard, Lauren Kelly, 2011: *Racism and Religious Bias in Castilian Spanish Language Dictionaries* (Master's Thesis, Texas A&M University).
- Hudeček, Lana, 2021: Rječnik i stereotipi – Kakva je plavuša u Mrežniku?. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 47/2. 511–539.
- Hudeček, Lana, Mihaljević, Milica, Jozić, Željko (ur.), 2024: *Anatomija rječnika. Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik.
- Hudeček, Lana, 2024: Plavuša i plavušan. L. Hudeček et al. (ur.), *Anatomija rječnika. Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik. 476–497.
- Hughes, Geoffrey, 2006: *An Encyclopedia of Swearing. The Social History of Oaths, Profanity, Foul Language, and Ethnic Slurs in the English-Speaking World*. Armonk: M.E. Sharpe.
- Hussein, Jeylan W., 2005: The social and ethno-cultural construction of masculinity and femininity in African proverbs. *African Study Monographs* 26/2. 59–87.
- Iamartino, Giovanni, 2017: Lexicography, or the Gentle Art of Making Mistakes. *Altre Modernita (Numero speciale – Errors: Communication and its Discontents)*. 48–78.
- Iamartino, Giovanni, 2020: Lexicography as a Mirror of Society: Women in John Kersey's Dictionaries of the English Language. *Textus, English Studies in Italy* 33/1. 35–67.
- Janssen, Maarten, Jansen, Frank, Verkuy, Henk, 2003: The codification of usage by labels. P. van Sterkenburg (ur.), *A Practical Guide to Lexicography*. John Benjamins Publishing Company. 297–311.
- Kalogjera, Damir, 2001: „Teške riječi” za leksikografa. *Filologija* 36–37. Zagreb. 263–271.
- Kaplan, Steven, 2020: *A Theoretical Model for the Preparation of an Inclusive and Bias-Free Expression Dictionary* (Doctoral dissertation, Stellenbosch: Stellenbosch University).
- Karlič, Virna, Barčot, Branka, 2021: Leksikografska obrada pragmatičkih informacija u dvojezičnim rječnicima. *Rasprave* 47/2. 349–369.
- Katnić-Bakaršić, Marina, 2012: *Između diskursa moći i moći diskursa*. Zagreb: Naklada ZORO.
- Katnić-Bakaršić, Marina, 2024: Prilog kritičkoj leksikografiji u Bosni i Hercegovini: predstavljanje roda u rječnicima. V. Gorjanc (ur.), *Kritička leksikografija*. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Kern, Boris, 2015: Politicna korektnost v slovaropisju. D. Zuljan Kumar i H. Dobrovoljc (ur.), *Škrabcevi dnevi 8: Zbornik prispevkov s simpozija 2013*. Nova Gorica: Založba Univerze v Novi Gorici. 144–154.

- Kern, Boris, 2024: Kvir u rječnicima slovenskoga jezika. V. Gorjanc (ur.), *Kritička leksikografija*. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Kilgariff, Adam, 1997: Putting Frequencies in the Dictionary. *International Journal of Lexicography* 10/2. 135–155.
- Klikovac, Duška, 2008: *Jezik i moć*. Beograd: XX vek.
- Konjik-Lazić, Ivana i Jelić, Marijan, 2009: O rečnicima srpskog jezika na internetu. D. Točanac i M. Jovanović (ur.), *Primenjena lingvistika* 10. Beograd – Novi Sad. 115–128.
- Kosem, Iztok, Koppel, Kristina, Zingano Kuhn, Tanara, Michelfeit, Jan, Tiberius, Carole, 2019: Identification and automatic extraction of good dictionary examples: the case(s) of GDEX. *International Journal of Lexicography*, 32/2. 119–137.
- Landau, I. Sidney, 1984: *Dictionaries: the art and craft of lexicography*. New York: Scribner (The Scribner Press).
- Landau, I. Sidney, 1985: The expression of changing social values in dictionaries. *Dictionaries: Journal of the Dictionary of North America* 7. 261–269.
- Lazić, Daria i Mihaljević, Ana, 2021: Društveni stereotipi u hrvatskim rječnicima u dijakronijskoj i sinkronijskoj perspektivi. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 47/2. 541–582.
- Lazić, Daria, 2024a: Stari i mladi. L. Hudeček et al. (ur.), *Anatomija rječnika. Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik. 516–540.
- Lazić, Daria, 2024b: Društvena odgovornost u leksikografiji na primjeru obrade leksika povezanoga s dobrim skupinama u *Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku*. S. Marjanović i dr. (ur.), *Leksikografski susreti – Moderni rečnici u funkciji prosečnoga korisnika: stari problemi, savremeni pravci i novi izazovi*. Univerzitet u Beogradu – Filološki fakultet. 39–51.
- Lehmann, Alise Maryse, 1980: Le féminin dans le *Petit Larousse illustré* de 1906 à nos jours. Étude du discours des renvois. *Discours et Idéologie*. Centre universitaire de recherches administratives et politiques de Picardie, Presses universitaires de France. 237–275.
- Lehmann, Alise, 1989: Les représentations idéologiques dans le discours du dictionnaire. Diversité des lieux et des procédures. *Le Français dans le monde* (numéro spécial *Lexiques*). Paris : Edicef. 106–113.
- Lewandowska-Tomaszczyk, Barbara, Žitnik, Slavko, Liebeskind, Chaya, Valunaite Oleskevicienė, Giedre, Bączkowska, Anna, Wilson, A. Paul A, Trojszczak, Marcin et al., 2023: Annotation Scheme and Evaluation: The Case of Offensive Language. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik* 49/1. 155–175.
- Louw, Johannes P, 1995: How Many Meanings to a Word?. B. B. Kachru i H. Kahane (ur.), *Cultures, Ideologies, and the Dictionary: Studies in Honor of Ladislav Zgusta*. Berlin, Boston: Max Niemeyer Verlag. 357–366.
- Mahfoudh-Hubert, Haifa Ben, Chmelik, Erzsébet i Raccah, Pierre-Yves, 2011: Les points de vue dans le lexique et dans le dictionnaire. F. Baider et al. (ur.), *La marque lexicographique – Etats présents, voies d'avenir*. Limoges : Lambert-Lucas. 117–135.
- Matoré, Georges, 1968: *Histoire des dictionnaires français*. Paris: Larousse.
- Miloš, Irena, 2017: Komu je jezik majka, a komu maćeha?. *Hrvatski jezik* 4/4. 8–10.
- Mills, Sara, 2008: *Language and sexism*. Cambridge – New York: Cambridge University Press.
- Mihaljević, Milica, 2018: Muško i žensko u e-rječniku. D. Stolac i A. Vlastelić (ur.), *Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku održanoga od 4. do 6. svibnja 2017. Jezik i njegovi učinci*. Srednja Europa. Zagreb. 209–228.
- Mihaljević, Milica, 2021: Muško i žensko u hrvatskome jeziku i leksikografiji – stereotipi i jezična diskriminacija. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 47/2. 655–685.
- Mihaljević, Milica, 2024: Rod i spol, muško i žensko. L. Hudeček et al. (ur.), *Anatomija rječnika. Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik. 498–515.
- Moon, Rosamund, 2014: Meanings, Ideologies, and Learners' Dictionaries. A. Abelet et al. (ur.), *Proceedings of the XVI EURALEX International Congress: The User in Focus*. Bolzano/Bozen: Institute for Specialised Communication and Multilingualism. 85–105.
- Motschenbacher, Heiko, 2011: Taking Queer Linguistics further: Sociolinguistics and critical heteronormativity research. *International Journal of the Sociology of Language* 212. 149–179.
- Mugglestone, Lynda, 2011: *Dictionaries: A very short introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Müller-Spitzer, Carolin, Lobin, Henning, 2022: Leben, lieben, leiden: Geschlechterstereotype in Wörterbüchern, Einfluss der Korpusgrundlage und Abbild der sprachlichen ‚Wirklichkeit‘. G. Diewald i D. Nübling (ur.), *Genus – Sexus – Gender*. Berlin, Boston: De Gruyter. 35–63.
- Müller-Spitzer, Carolin, 2023: Gender Stereotypes in Dictionaries: The Challenge of Reconciling Usage-based Lexicography with the Role of Dictionaries as Social Agents. *Lexikos* 33/2. 79–94.
- Norri, Juhani, 2000: Labelling of derogatory words in some British and American dictionaries. *International Journal of Lexicography*, 13/2. 71–106.

- Norri, Juhani, 2020: Treatment of words for illness and disability in monolingual English dictionaries. *International Journal of Lexicography* 33/3. 227–250.
- Nossem, Eva, 2017: Queering Lexicography: Balancing Power Relations in Dictionaries. B. J. Baer i K. Kaindl. (ur.), *Queering Translation – Translating the Queer: Theory, Practice, Activism*. London and New York: Routledge. 172–187.
- Petersson, Stellan i Sköldberg, Emma, 2020: To discriminate between discrimination and inclusion: a lexicographer's dilemma. Z. Gavriilidou et al. (ur.), *Proceedings of XIX EURALEX Congress: Lexicography for Inclusion*. Democritus University of Thrace. 381–386.
- Pinnavaia, Laura, 2022: Identifying ideological strategies in the making of monolingual English language learner's dictionaries. A. Klosa-Kückelhaus et al. (ur.), *Proceedings of the XX EURALEX International Congress*. Mannheim: IDS Verlag. 142–154.
- Pišковиć, Tatjana, 2016: Perpetuiranje rodnih stereotipa u hrvatskim rječnicima. *Romanoslavica* 52/2. 343–363.
- Pišковиć, Tatjana, 2018: Jezične rodne ideologije u hrvatskim ženskim časopisima prve polovice 20. stoljeća. *Suvremena lingvistika* 44/86. 291–327.
- Pruvost, Jean, 2006: *Les Dictionnaires français outils d'une langue et d'une culture*. Paris : Ophrys.
- Prčić, Tvrtko, 2017: *Ka savremenim srpskim rečnicima*. Prvo, elektronsko, izdanje objavljeno i dostupno u Digitalnoj biblioteci Filozofskog fakulteta. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Rey, Alain i Delesalle, Simone, 1979: Problèmes et conflits lexicographiques. *Langue française* 43. 4–26.
- Rey, Christophe, 2020: *Dictionnaire et société*. Paris: Honoré Champion.
- Rey-Debove, Josette, 1971: *Etude linguistique et sémiotique des dictionnaires français contemporains*. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton.
- Russell, Lindsay Rose, 2012: This Is What a Dictionary Looks Like: The Lexicographical Contributions of Feminist Dictionaries. *International Journal of Lexicography* 25/1. 1–29.
- Sajous, Franck i Hathout, Nabil, 2017: Informativité, neutralité et point de vue dans une offre dictionnaire hétérogène : vers une complémentarité ?. *Revue française de linguistique appliquée* 22/1. 27–40.
- Schutz, Rick, 2002: Indirect Offensive Language in Dictionaries. A. Braasch i C. Povlsen (ur.), *Proceedings of the 10th EURALEX International Congress*. Center for Sprogteknologi. 637–641.
- Sear, Victoria i Turin, Mark, 2021: Locating Criticality in the Lexicography of Historically Marginalized Languages. *History of Humanities, The University of Chicago Press* 6/1. 237–259.
- Stamper, Korry, 2017, 2018: *Word by word: the secret life of dictionaries*. New York: Vintage Books.
- Starčević, Anđel, Kapović, Mate, Sarić, Daliborka, 2019: *Jeziku je svejedno*. Zagreb: Sandorf.
- Svendsen, Fr. H. Lars, 2010: *A philosophy of evil*. Champaign, IL: Dalkey Archive Press.
- Svensén, Bo, 2009: *A Handbook of Lexicography: the theory and practice of dictionary-making*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Šinđori, Tena, 2019: Sociolingvistička analiza predgovora čeških i hrvatskih jednojezičnih rječnika. *Fluminensia* 31/2. 201–220.
- Šipka, Danko, 2000: *A Bibliography of Serbo-Croatian Dictionaries*. Springfield – VA: Dunwoody Press.
- Šipka, Danko, 2006: *Osnovi leksikologije i srodnih disciplina – drugo, izmijenjeno i dopunjeno izdanje*. Novi Sad: Matica srpska.
- Šipka, Danko, 2016: Exclusion Labels in Slavic Monolingual Dictionaries: Lexicographic construal of non-standardness, *Colloquium*, 1(1), 1–17.
- Šipka, Danko, Vrbinc, Alenka, Vrbinc, Marjeta, 2021: Normative Labels in Slovene Dictionaries: Users' and Lexicographers' Perspectives. *International Journal of Lexicography*, 34(2), 183–205.
- Tarp, Sven, 2008: *Lexicography in the Borderland between Knowledge and Non-Knowledge. General Lexicographical Theory with Particular Focus on Learner's Lexicography*. Berlin/New York: Max Niemeyer Verlag.
- Tikvica, Ljubica, 2009: Lingvostilističke odrednice u rječnicima hrvatskoga jezika. O nekim poteškoćama stilističkoga označivanja u jezikoslovnoj leksikografiji. *Studia lexicographica* 1–2/4–5. 5–13.
- Tournier, Maurice, 1982: Les mots conflits : L'exemple de grève au milieu du 19e siècle. *Le Français d'aujourd'hui* 58. 39–38.
- van der Meer, Geart, 2016: On Connotation, Denotation and All That, or: Why a Nigger Is not a 'Black Person'. E. Bernal i J. DeCesaris (ur.), *Proceedings of the 13th EURALEX International Congress*. Institut Universitari de Linguística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra. 1547–1555.
- Veisbergs, Andrejs, 2024: The Changing Meanings of Political Terms and Their Reflection in Dictionaries; *Baltic Journal of English Language, Literature and Culture* 14. 154–170.
- Venuti, Lawrence, 1995: *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. London: Routledge.
- Vincent, Nadine, 2024: Des néologismes qui dérangent : analyse de débats médiatiques sur le militantisme de lexicographes du Robert. M. Rossi (ur.), *Néologie, terminologie et variation – Neología, terminología y variación – Neologia, terminologia e variazione*. Frankfurt: Peter Lang. 153–170.

- Vrbinc, Marjeta, Šipka, Danko, Vrbinc, Alenka, 2020: Normative Labels in Two Lexicographic Traditions: A Slovene–English Case Study. *Lexikos*, 30(1), 561–582.
- Vujić, Antun, 2013: Leksikografija, znanost i društvo. S dodatkom: 30 godina poslije. *Studia lexicographica* 7/2(13). 11–33.
- Zgusta, Ladislav, 1971: *Manual of lexicography*. Prague: Academia.
- Žugić, Dragica i Vuković-Stamatović, Milica, 2021: Problems in Defining Ethnicity Terms in Dictionaries. *Lexikos* 31/1. 177–194.
- Quemada, Bernard, 1968: *Les dictionnaires du français moderne (1539 – 1863)*. Paris : Didier.
- Westveer, Thom, Sleeman, Petra i Aboh, O. Enoch, 2018: Discriminating dictionaries? Feminine forms of profession nouns in dictionaries of French and German. *International Journal of Lexicography* 31/4. 371–393.
- Whitcut, Janet, 1984: Sexism in Dictionaries. R. Hartmann (ur.), *LEXeter' 83 – Proceedings Papers from the International Conference on Lexicography at Exeter*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag. 141–144.
- Wierzbicka, Anna, 1995: Dictionaries and Ideologies: Three Examples from Eastern Europe. B.B. Kachru i H. Kahane (ur.), *Cultures, Ideologies, and the Dictionary: Studies in Honor of Ladislav Zgusta*. Berlin, Boston: Max Niemeyer Verlag. 181–196.

*

- Бартмињски, Жежи, 2011: *Језик – слика – свет*, етнолингвистичке студије. Приредио Д. Ајдачић, певела М. Бјелетић. Београд: SlovoSlavia.
- Гортан-Премк, Даринка, 2004: *Полисемија и организација лексичког система у српском језику*, друго издање. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Гортан-Премк, Даринка, 2014: Дефинисање у српској лексикографији. Р. Драгићевић (ур.), *Савремена српска лексикографија у теорији и пракси*. Филолошки факултет Универзитета у Београду. 131–149.
- Драгићевић, Рајна, 2010: Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу. Београд: Чигоја штампа.
- Драгићевић, Рајна (ур.), 2014: *Савремена српска лексикографија у теорији и пракси*. Филолошки факултет Универзитета у Београду.
- Драгићевић, Рајна, 2014а: Ка лингвокултуролошком речнику српског језика. *Научни састанак слависта у Вукове дане* 43/1. 247–262.
- Драгићевић, Рајна, 2018: Српска лексика у прошлости и данас. Нови Сад: Матица српска.
- Драгићевић, Рајна, 2024: Лексиколошка лингвокултурологија. Нови Сад: Матица српска.
- Ивановић, Ненад, 2014: Лексикографски метајезик у Речнику САНУ. Р. Драгићевић (ур.), *Савремена српска лексикографија у теорији и пракси*. Филолошки факултет Универзитета у Београду. 195–231.
- Ивановић, Милан, 2023: *Етноними у србистици: Значење, творба и рјечничка обрада*. (необјављена докторска дисертација). Филолошки факултет Универзитета у Београду.
- Јакић, М. Милена, 2014: Парадигматски лексички односи у српским описним речницима. Р. Драгићевић (ур.), *Савремена српска лексикографија у теорији и пракси*. Филолошки факултет Универзитета у Београду. 167–193.
- Јовановић, Јована, 2018: *Лексика погрдног значења у именовању човека у српском језику*. (необјављена докторска дисертација). Филолошки факултет Универзитета у Београду.
- Јовић, Душан, 2016: Идеологија и језик. *Поља*.
- Ковачевић, Милош (ур.), 2022: *Актуелна питања лексикологије и лексикографије српског језика*. Андрићград: Андрићев институт.
- Микетић Суботић, Сања и Дилпарић, Бранислава, 2021: *Жена у примерима употребе лексема у речницима српског језика Матице српске*. С. Ристић и др. (ур.), *Лексикографија и лексикологија у светлу актуелних проблема*. Београд: Институт за српски језик САНУ. 827–844.
- Милосављевић, Бојана, Новокмет, Слободан и Тодић, Бојана, 2019: Онлајн речници и народна лексикографија. *Језици и културе у времену и простору* VIII/1. Нови Сад: Филозофски факултет. 313–325.
- Николић, Б. Мирослав, 2014: Утврђивање одреднице у српској лексикографији. Р. Драгићевић (ур.), *Савремена српска лексикографија у теорији и пракси*. Филолошки факултет Универзитета у Београду. 61–68.
- Петровић, Драгољуб, 2009: На маргинама српског једнотомника. *Летопис Матице српске* 483/5. Нови Сад: Матица српска. 977–994.

- Радовић Тешић, Н. Милица, 2014: Распоређивање значења речи у српској лексикографији. Р. Драгићевић (ур.), *Савремена српска лексикографија у теорији и пракси*. Филолошки факултет Универзитета у Београду. 141–154.
- Ристић, Стана, 2004: Експресивна лексика у српском језику. Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Ристић, Стана, 2014: Квалификатори у српској лексикографији. Р. Драгићевић (ур.), *Савремена српска лексикографија у теорији и пракси*. Филолошки факултет Универзитета у Београду. 113–130.
- Ристић, Стана и Лазих-Коњик, Ивана, 2021: Аксиолошки речник српског језика – предлог израде. *Јужнословенски филолог* LXXVII/2. 105–126.
- Ружичић, Милица, 2003: *Речник инвалидности – ка једнакости у јавном говору*. Нови Сад: Дневник Штампарија.
- Стефановић, Марија, 2012: *Језичка слика породице у руском и српском језику*. Филозофски факултет у Новом Саду.
- Халас, Ана, 2016: Примена илустративних примера у општим речницима српског језика: критичка анализа. С. Гудурић и М. Стефановић (ур.), *Језици и културе у времену и простору V*. Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет. 253–265.
- Шипка, Данко, 2017: *Прилог за грађу лексиколошке и металексикографске библиографије*. Београд: Алма.
- Шипка, Данко, 2019: Лексикографске дефиниције између универзалног и традиционалног: квантитативно и квалитативно поређење дескриптивних рјечника. *Славистика* 23/2. 11–23.
- Шипка, Данко, 2024: Рјечник у друштву, друштво у рјечнику: изабрани примјери словенских језика. С. Марјановић и др. (ур.), *Лексикографски сусрети – Модерни речници у функцији просечнога корисника: стари проблеми, савремени правци и нови изазови*. Универзитет у Београду – Филолошки факултет. 31–38.

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

Пријава теме докторске дисертације –
БИОБИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Подаци о кандидату

Име и презиме кандидата:
Дејана Мирковић Бирташић

Број досијеа:
20022/D

Радни наслов теме докторске дисертације

Лексикографска (не)видљивост у обради деликатне лексике
на примеру речника српског и француског језика

Биографија кандидата

Дејана Мирковић-Бирташић похађа докторске студије на Филолошком факултету Универзитета у Београду. У септембру 2019. године завршила је основне студије са просечном оценом 9,90. У оквиру програма размене Ерасмус+, боравила је током летњег семестра 2018. године на Универзитету Тулуз – Жан Жорес у Француској. Мастер студије завршила је одбраном мастер рада *Стратегије и технике превођења културе са француског на српски језик*, са просечном оценом 10. Од марта 2021. године ангажована је у настави на Филолошком факултету Универзитета у Београду – прво као истраживачки сарадник, а затим као асистент. Поред формалног образовања, завршила је и специјализоване обуке из конференцијског превођења и стручног превода. Излагала је на неколико међународних конференција, а учествовала је и у организацији међународних конференција одржаних на Филолошком факултету Универзитета у Београду. У њена истраживачка интересовања спадају: социолингвистика, металексикографија, традуктологија, корпусна лингвистика.

Списак објављених научних и стручних радова кандидата

1. Мастер рад

Мирковић-Бирташић, Дејана, 2020: *Стратегије и технике превођења културама с францускога на српски језик*. (необјављени мастер рад). Филолошки факултет Универзитета у Београду.

2. Радови у часописима и зборницима

Мирковић-Бирташић, Дејана, 2020: Приказ монографије: Sonia Vaupot. *Les enjeux culturels de la traduction*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2015, 245 стр. *Живи језици* 40/1. 303–312.

Мирковић-Бирташић, Дејана, 2021: Приказ монографије: Snježana Veselica Majhut. *Krčma, gostionica, pub: dijakronijska studija prevođenja kulturno specifičnih referenci u kriminalističkim romanima*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2020, 219 стр. *Филолошки преглед* 48/1. 203–209.

Мирковић-Бирташић, Дејана, 2023: Стратегије и технике превођења културама с францускога на српски језик. А. Милановић (ур.), *Научни састанак слависта у Вукове дане* 52/1. 385–396.

Марјановић, Саша и Мирковић-Бирташић, Дејана, 2023: Поглед на опште српско-румунске речнике у контексту функцијске теорије. М. Ћорковић et al. (ур.), *Limba, literatura și cultura română: provocări și perspective*. Универзитет у Београду – Филолошки факултет. 331–357.

Мирковић-Бирташић, Дејана, 2024: Анализа обраде културама из области гастрономије у Француско-српском речнику С. Јовановића. *Анали Филолошког факултета* XXXVI/1. 85–97.

*

Bakaluca, Jelena i Mirković-Birtašić, Dejana, 2024: Des contraintes vers l'apprentissage et la réflexion – le lipogramme dans la formation des enseignants de français. T. Samardžija et al. (ur.), *Les études françaises aujourd'hui. (2022) Unités linguistiques et construction du sens ; Poétique et esthétique du miroir*. 257–274.

Mirković-Birtašić, Dejana, 2024: Rečnik kao odraz društvenih vrednosnih sistema s primerima iz rečnika srpskog jezika. V. Gorjanc (ur.), *Kritička leksikografija*. 37–85.

3. Преводи

Marinković, Danica. *Une juge dans la guerre et dans la paix : la vérité sous serment*. Traduit par Ž. Janković, I. Jaramaz, K. Mila Đurović et D. Mirković-Birtašić. Beograd: Rad, 2019. [262 стр.] (ISBN 978-86-09-01099-6).

На основу чланова 46 и 76 Статута Филолошког факултета Универзитета у Београду, чланова 33 и 35 Закона о високом образовању и члана 2 Правилника о Већу докторских студија Филолошког факултета, Веће докторских студија Филолошког факултета на V редовној (електронској) седници одржаној 18-20. марта 2025. године, донело је

О Д Л У К У

I

Даје се сагласност на пријаву теме, предлог чланова комисије, као и предлог ментора за одбрану теме и оцену научне заснованости докторске дисертације, коју је поднела мср Дејана Мирковић-Бирташић, бр. досијеа 2020/30022.

II

Одлуку о сагласности на пријаву теме, предлог чланова комисије и предлог ментора за одбрану теме и оцену научне заснованости докторске дисертације доставити Наставно-научном већу Филолошког факултета на усвајање.

Председник Већа докторских студија
Филолошког факултета

Проф. др Веран Станојевић

Доставити:

- Наставно-научном већу,
- Председнику Већа докторских студија,
- Центру за докторске студије,
- Архиви.